

VERSLAG
over het
BESTUUR EN DEN TOESTAND
DER ZAKEN

van de
STAD TURNHOUT

door het
College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad in zijne
zitting van 4 October 1920 voorgedragen

TURNHOUT

DRUKKERIJ J. DECKX-VAN TULDEN.

VERSLAG

over het

Bestuur en den Toestand

DER ZAKEN

van de

STAD TURNHOUT

door het College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad

in zijne zitting van 4 October 1920 voorgedragen

TURNHOUT

BOEKDRUKKERIJ J. DECKX-VAN TULDEN.

October 1921

Mijnheeren,

In uitvoering van artikel 70 der Gemeentewet, hebben wij de eer UEd. hierbij verslag te doen over het bestuur en den toestand onzer stadszaken in het afgelopen dienstjaar 1919-1920.

TITEL I.

STAAT DER BEVOLKING

Op 31 December 1919 telde onze stad 24,620 inwoners waaronder 12,114 mannen en 12,506 vrouwen.

Burgerlijke Stand

GEBOORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELIJKEN,
ECHTSCHIEDINGEN,
ERKENNING EN WETTIGING VAN KINDEREN
EN WOONSTVERANDERINGEN

De jaarlijksche officiële statistiek over den gang der bevolking en de beweging van den burgerlijken stand bevat de volgende opgaven :

GEBOORTEN

Het aantal geboorten in den loop van 1919 was 472, zijnde 228 van het mannelijk en 244 van het vrouwelijk geslacht.

STERFGEVALLLEN

Er hadden 306 overlijdens plaats waarvan er 134 tot het mannelijk en 172 tot het vrouwelijk geslacht behoorden.

Van de sterfgevallen in 1919 telt men er :

	Mannel.	Vrouwel.
Onder 1 jaar	26	22
Van 1 tot 10 jaar	17	16
Van 11 tot 15 „	6	4
Van 16 tot 20 „	7	11
Van 21 tot 50 „	20	22
Boven de 50 „	58	97
	<hr/>	<hr/>
	134	172

Totaal 306

Overleden in Januari	39
„ „ Februari	32
„ „ Maart	33
„ „ April	20
„ „ Mei	22
„ „ Juni	17
„ „ Juli	15
„ „ Augustus	25
„ „ September	23
„ „ October	23
„ „ November	25
„ „ December	32

Totaal 306

Oorzaken der sterfgevallen in 1919 :

	Man.	Vrouw.	Totaal
Aangeboren zwakheid	3	2	5
Typhuskoorts	3	—	3
Kinkhoest	1	3	4
Longtering	22	25	47
Andere tuberculosen	2	1	3
Kanker	6	13	19
Hersenvliesontsteking	4	4	8
Congestie	4	14	18
Hartziekte	15	33	48
Sleepende luchtpijpontsteking	2	3	5
Luchtpijpontsteking	9	10	19
Longontsteking	10	13	23
Maagaandoeningen	2	—	2
Darmontsteking	6	4	10
Darmverstopping	—	1	1
Nephritis	3	3	6
Uitgeleefdheid	4	14	18
Andere oorzaken	30	25	55
Doodslag	1	—	1
Zelfmoord	3	1	4
Ongeval	4	2	6
Onbekende oorzaak	—	1	1
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	134	172	306

HUWELIJKEN

Het getal huwelijken was 291.

ECHTSCHIEDINGEN

Een echtscheiding had plaats in den loop van dit jaar.

OUDERDOM DER GEHUWDE

	Mannelijke	Vrouwelijke
Beneden de 18 jaar	—	5
Van 18 tot beneden 21 jaar	15	43
„ 21 „ 25 „	75	85
„ 25 „ 30 „	110	93
„ 30 „ 35 „	43	27
„ 35 „ 50 „	37	33
„ 50 ten minste	11	5
	<hr/>	<hr/>
Totaal	291	291

Totaal 582

ERKENDE EN GEWETTIGDE KINDEREN

	Mannelijke	Vrouwelijke
Erkend en gewettigd in de huwelijksakte	7	3
	<hr/>	<hr/>
	10	

WOONSTVERANDERINGEN

De personen die van 1 Januari tot en met 31 December 1919 onze stad of haren-buitenkring kwamen bewonen, werden onderverdeeld als volgt :

Van andere gemeenten van het rijk :	621 mannen	657 vrouwen
Van 't buitenland :		
Uit Holland	30 „	19 „
Uit Groot-Brittanje en Ierland	1 „	2 „
Uit Frankrijk	4 „	11 „
Uit Zwitserland	1 „	1 „
	<hr/>	<hr/>
	657	690

Zijn van hier vertrokken :

Naar andere gemeenten van het rijk :	970 mannen	903 vrouwen
„ „ koninkrijken en landen :		
„ Holland	21 „	39 „
„ Frankrijk	36 „	27 „
„ Noord-Amerika	1 „	— „
„ andere landen	2 „	— „
	<hr/>	<hr/>
	1030	969
	<hr/>	<hr/>
	1999	

Zoodat er 373 mannen en 279 vrouwen meerder vertrokken dan ingekomen zijn.

REGISTERS DER BEVOLKING

Deze worden regelmatig gehouden.

INBURGERING

In den loop van 1919-1920 werd slechts een enkele verklaring van inburgering gedaan ingevolge artikelen 9 en 14 der wet van 8 Juni 1909.

Er valt te bemerken dat ingevolge artikel 7 dierzelfde wet, vele personen de belgische inburgering van ambtswege verkrijgen bij het einde van hun twee-en-twintigste jaar.

REGISTERS VAN DEN BURGERLIJKE STAND

Er werden door bemiddeling der Sociëteit St. Jan Francis Regis 59 uittreksels geleverd tot het voltrekken van huwelijken. De registers blijven steeds met de meeste zorg gehouden.

TITEL II.

GEMEENTEBESTUUR.

Gemeenteraad.

Van 1 October 1919 tot 30 September 1920 hield de raad 12. zittingen.

De heer Frans De Coster gaf in den loop van dit jaar zijn ontslag als gemeenteraadslid alsmede het plaatsvervangend raadslid M. Karel Hermans.

In zitting van 20 November 1919 ontving de heer Weled. Jhr F. du Four, bij monde van den heer Schepen Henri Van Genechten, de gelukwenschen van den gemeenteraad, ter gelegenheid zijner verkiezing als Senateur voor de arrondissementen Turnhout-Mechelen.

Op 22 Juni 1920 woonde de Gemeenteraad in korps de overbrenging der stoffelijke overblijfselen bij van den heer Victor Van Hal, in leven Burgemeester onzer stad en over wiens afsterven, voorgekomen op 14 Mei 1918 te Teteringen bij Breda, wij in ons vorig verslag breedvoerig gewaagden.

Het aantal leden van onzen gemeenteraad bestaat nog uit de volgende heeren : Bauweraerts Alf., Cleymans Ch., Dielis Wilh., Dierckx Ferd., Dierckx Jos., Kruythoof Jos., Pelckmans Henri, Strymans Const., Van der Veken Jan en Verwaest Alf.

College van Burgemeester en Schepenen.

Het college van Burgemeester en Schepenen is voltallig en bestaat uit de heeren Weled. Jhr F. du Four, Burgemeester, Henri Van Genechten, Schepen van den burgerlijken stand, Dr Henri Huybrechts, Schepen van openbare werken, Jos Dieltiens, Schepen van openbaar onderwijs en René Caron, Schepen van Finantiën.

Het College hield regelmatig eene zitting per dag.

Personeel en inrichting der bureelen.

In raadszitting van 31 December 1919 werd de heer Jan Marsboom als klerk ter Secretarij benoemd, terwijl in zitting van 21 Feb. 1920 de heer Leon Van Ravestijn als Stadsbouwmeester werd aangesteld.

In 1920 werden opvolgend ten bureele van den Burgerlijken Stand de volgende tijdelijke bedienden gebezigd : de heeren Maurice Dockx en Jos. Geerts. Beiden gingen over in Staatsdienst en werden opgevolgd door den heer Ant. Sels.

Bij koninklijk besluit van 15 November 1919 bekwam de heer Karel Cos, beambte der bevolking, het burgerlijk kruis van 1^e klas voor meer dan 35 jaar dienst, terwijl bij koninklijk besluit van 8 Maart 1920 de medalie van 3de klas werd toegekend aan den heer Frans Jacobs, stadsbode, voor meer dan 25 jaar dienst.

De heer K. Cos voornoemd, werd insgelijks het kruis van Ridder der orde van Leopold II met gulden streep toegekend, bij koninklijk besluit van 31 Juli 1919, om tijdens de vijandelijke bezetting door zijn vaderlandsch gedrag te hebben uitgemunt, terwijl den heer Jan Janssens, bediende ter Secretarij, de medalie van koning Albert met eenmaal gestreept lint werd toegekend bij koninklijk besluit van 8 Maart 1920, als blijk van erkentelijkheid voor diensten bewezen aan ongelukkige belgen tijdens den oorlog.

Gemeenteontvangst.

Zonder verandering.

Kiezerslijsten.

Ingevolge de wet van 15 April 1920 zijn kiezer voor de gemeente : zij die, zonder onderscheid van kunne, de hoedanigheid van belg bezitten of de naturalisatie hebben bekomen, tevens den leeftijd van 21 jaar hebben bereikt en sedert ten minste 6 maanden hunne woonplaats in de gemeente hebben. Dientengevolge werden nieuwe lijsten der gemeentekiezers opgemaakt. Zij werden bepaald gesloten op 14 Augustus 1920 en bevatten 6192 mannelijke en 6696 vrouwelijke kiezers.

Gezwoornen.

Bij de jaarlijksche herziening van de lijst der bevoegden om deel te maken der gezwoornen, is hun getal op 46 gebracht.

Kiezingen.

Op 16 November 1919 hadden de algemeene verkiezingen plaats voor de wetgevende kamers.

Werden gekozen voor de kamer van volksvertegenwoordigers, de heeren Homans, Rombauts, Van Hoeck en Verachtert.

Werden gekozen voor den senaat, voor de arrondissementen Mechelen en Turnhout, de heeren Berghmans, Cools, Jhr du Four, Empain en Bon Van Reynegom-de Buzet.

Gemeentegoederen.

De jacht op de goederen der stad werd aan den heer J. Desomer verpacht voor den duur van 6 jaar. Deze verpachting werd goedgekeurd in raadszitting van 16 September 1919.

In zitting van 28 Februari 1920 werd goedgekeurd; 1° den aankoop door de stad van het oudheidsmuzeum "Taxandria", gelegen in de Mermansstraat alhier voor den prijs van 22.329,50 franken; 2° aankoop door de stad van het nijverheidsgesticht "oud-mattenfabriek", met aanhoorende gebouwen, zijnde meesterswoning, 12 werkmanswoningen en bureelen, gelegen Guldensporenlei alhier, voor den prijs van 110.000 franken en moetende dienen voor stadsdiensten en alle inrichtingen van openbaar nut, waartusschen een openbaar stapelhuis. Sinds 25 December 1919 is de Stad in 't bezit getreden van een perceel hooiland en moeras, genaamd "De Horzelen", en gelegen te Papenbrugge onder Turnhout, voor den prijs van 2.725,— franken.

De Stad heeft ook 6 huizen aangekocht gelegen de Merodelei alhier voor den prijs van 115.000,— franken en moetende dienen voor het gebeurlijke openen eener nieuwe straat gaande van de Merodelei naar de kerk van het Hart.

De Stad heeft verders onteigend 2 perceelen grond gelegen in de Congostraat alhier, namelijk van den heer Loos-Melis 3, aren 7507 en van de kinderen Pauwels 1, aar 5876 alles aan den prijs van 150.— fr. per aar en bestemd tot inlijving bij stadswegenis.

TITEL III.

Ontleding der gemeenterekening van 1920 en waardeering der voorloopige begrooting van 1921.

GEWONE EN BUITENGEWONE ONTVANGSTEN EN BIJZONDERE ONTVANGSTEN TIJDENS DEN OORLOG.

A. GEWONE.

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Overschot der gewone ontvangsten.	261456,95	559472,62
Boni Buurtwegen	—	13734,92
Vermoedelijk aandeel in de cedulaire) belastingen op de inkomsten)	—	(455000,— (360000,—
7 opcentiemen op grond- en personeele belastingen. Kon. besl. 15 April 1911, 10 jaren	7795,02	—
6 opcentiemen idem. Kon. besl. 24. Oct. 1873, 52 jaren	6681,45	—
10 opcentiemen idem. Kon. besl. 5 Dec. 1899, 66 jaren	11135,75	—
7 opcentiemen op de drie grondslagen. Kon. besl. 28 Dec. 1903, 15 jaren	10777,52	—
4 opcentiemen idem. Kon. besl. 4 Dec. 1905, 10 jaren	6158,58	—
5 opcentiemen idem. Kon. besl. 28 Nov. 1904, 10 jaren	7698,24	—
15 opcentiemen idem. Kon. besl. 28. Nov. 1892, 25 jaren	23094,69	—
5 opcentiemen idem. Kon. besl. 5 Dec. 1899, 66 jaren	7698,24	—
10 opcentiemen idem. Kon. besl. Best. Dep. 7 Jan. 1910, 66 jaren	15396,46	—
3 opcentiemen id. tot onderhoud der		

	Rek. 1919	Begroot. 1921
buurtwegen. Besluit Best. Deputatie	6523,22	—
45 opcentiemen op de winsten der naaml. maatschappijen	11024,85	—
Aandeel in het gemeentefonds (wet van 18 Juli 1860)	234009,04	150000,—
Aandeel in het nieuw gemeentefonds (wet van 19 Aug. 1889)	49659,—	50000,—
Toelaag Staat voor Stadsteekenschool.	6600,—	4000,—
Id. der Provincie	691,—	3556,—
Id. der Provincie voor Stadsmuziekschool	1600,—	2592,—
Id. Staat	3900,—	3456,50
Id. Staat gemeentel. huishoudklas 2/5.	337,—	510,—
Id. Provincie 1/4.	210,—	318,75
Id. der Provincie voor het lager onderwijs	8468,—	7410,—
Id. van den Staat voor het lager onderwijs	48296,67	—
Inhoudingen ten voordeele van de kas van weduwen en weezen der onderwijzers	11427,37	—
Tusschenkomst van Staat en Provincie in de traktementen van tusschentijdige onderwijzers	707,93	20700,—
Eerste dividend van den buurtspoorweg Antwerpen-Hoogstraeten-Turnhout, ver- vallende einde December 1919.	6370,—	6370,—
Tweede dividend id.	8454,74	—
Dividend id. id. vermeerderd kapitaal	1610,—	1610,—
Tweede dividend id. id. id.	2136,91	—
Dividenden id. id. tweede vermeerdering kapitaal	4398,55	1890,—
Id. Turnhout-Arendonck (grens)	4901,36	4445,—
Id. Turnhout-Moll-Westerloo.	6710,38	4488,—
Id. Eynthout-Sichem	305,02	204,—
Id. Turnhout-Hoogstraeten met vertakking	1641,07	2579,50
Id. id. vermeerderd kapitaal.	244,94	385,—
Dividend Turnhout-Gheel (vaart)	386,34	1435,—
Id. id. vermeerderd kapitaal	52,50	195,—
Turnhout-Poppel (grens).	717,17	770,—

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Huurprijzen van stadseigendommen	12,50	4000,—
Grasverpachting op het kerkhof.	50,—	50,—
Opbrengst der akten van den Burg. Stand	269,09	200,—
Opbrengst van den Reinigheidsdienst	6561,50	3000,—
Opbrengst van het uitspreidingsveld	3541,50	3000,—
Aandeel van Staat en Provincie in onder- houd der buurtsteenwegen van groot verkeer	—	15000,—
Vergunningen van grond op het gemeen- tekerkhof	15747,48	5000,—
Staangelden in de overdekte Boterhal, besl. Best. Dep. 11 Febr. 1910, 10 jar.	423,10	500,—
Staangelden op de Markt van allerlei wa- ren id. id.	2718,30	3500,—
Keurrechten op den verkoop van het slacht- vleesch, Kon. besl. 8 Dec. 1908, 5 jaren	2410,95	7000,—
Taks op het leuren met allerlei koopwaren Kon. besl. 22 Jan. 1912, 10 jaren	553,50	700,—
Verskillende ontvangsten, intresten, enz.	16521,04	10000,—
Belasting op de draaiorgels, danstenten, foorkramen, enz. Kon. Besl. 13-2-1911, voor 10 jaren.	9902,15	12000,—
Opbrengst der waterleiding	11740,45	30000,—
Opbrengst der rioolaansluitingen	—	1000,—
Kohier der wedergaaf door de Boordeige- naars voor ambtshalve ruiming der rivieren en waterlopen	1353,60	2500,—
Belasting op het bebouwd kadastraal inkomen, lusthuizen en nijverheids- gebouwen. Kon. besl. 3 Dec. 1906. Voor 10 jaren, 10 %	90193,50	—
Bijkomende belasting id. id. Kon. besl. 3 Dec. 1906, 10 jaren. 5 %		—
Id. id. id. id. 3-12-1906, 10 jaren 3 %		—
Belasting op paarden, ossen en ezels, Kon. besl. 3 Nov. 1910, 10 jaren.	3047,20	10000,—

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Belasting op rijtuigen op veren of riemen, (—	—
Aandeel der stad in de Staatstaks op (1503,25	—	—
automobielen. (—	—
Kohier van prestatien voor onderhoud der buurtwegenis (wet van 10 April 1841)	4255,02	—
Belasting op de beweegkracht en hittingsoppervlakte. Kon. besl. 5-8-1910, 5 jar.	6261,55	4000,—
Belasting op de balkons. Kon. besl. 6 Sept. 1909, 10 jaren	1572,—	1400,—
Gevelgeld. Kon. Besl. 6 Sept. 1909 en 29 April 1910, 10 jaren	43750,—	44000,—
Belasting op de stoepen	14016,30	14300,—
Belasting op het kadastraal inkomen der nieuwe gebouwen. Kon. besl. van 23 Juni 1909, 10 jaren.	97,05	—
Belasting op de pianos en andere instrumenten met klavier. Kon. besl. van 17 Mei 1910, 10 jaren	1860,—	1800,—
Belasting op de danszalen. Kon. besl. 25 Maart 1910, 10 jaren	—	3000,—
Aandeel in de Staatsbelasting op de openbare vermaken	9811,42	10000,—
Belasting op de concert-herbergen. Kon. besl. 19 Juli 1912 (tot 31 Dec. 1921)	30,—	50,—
Aandeel der verschillende gemeenten in de onkosten van den Werkrechersraad	1321,73	2652,—
Aandeel der provincie in de onkosten van den Werkrechersraad	660,87	5304,—
Bedrag eener leening om den regelmatigen dienst te verzekeren.	500000,—	—
Bijkomende bedrag van opcentiemen van vroegere dienstjaren	38889,10	—
Belasting op de schutsels	—	200,—
Belasting op de velos	—	3000,—
Belasting op de cinemavertooningen	—	4000,—

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Aandeel van den staat in de jaarkortingen van geconsolideerde leeningen met het Gemeentekrediet, vooroorlogsuitgaven :		
1 ^e jaarkorting	—	134036,16
2 ^e jaarkorting	—	89719,88
Totaal fr.	1568350,11	2137034,33

B. BUITENGEWONE ONTVANGSTEN.

Overschot der vorige dienstjaren	144891,93 ((1303114,65
Id. id. van den bijzonderen dienst tijdens den oorlog	534,05 (
Tusschenkomst van den Staat in den ontsmettingsdienst	—	500,—
Niet ingekomen toelaag der Provincie in het bouwen en bemeubelen van nieuwe schoollokalen in de Prinsenstraat in 1913 en 1915	—	3171,33
Uitgaven door de stad gedaan tijdens den oorlog (tot 31 December 1918) voor de bevoorrading en ondersteuning der bevolking.	—	1801013,—
Aandeel der gemeenten in de onkosten van de Rechtbank van Oorlogsschade	—	5000,—
Totaal fr.	145425,98	3112798,98

C. BIJZONDERE ONTVANGSTEN TIJDENS DEN OORLOG.

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Overschot der vorige dienstjaren	30025,82	—
Bedrag eener aan te gane leening tot dekking der bijzondere uitgaven.	627500,—	—
Leening met het Gemeentekrediet voor het terugbetalen der uitgegeven kasbons	1200000,—	—
Totaal fr.	1857525,82	—

BELOOP DER ONTVANGSTEN :

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Gewone ontvangsten	1568350,11	2137034,33
Buitengewone ontvangsten	144891,93	3112798,98
Bijzondere ontvangsten tijdens den oorlog	1857525,82	—
Algemeen totaal der ontvangsten fr.	3570767,86	5249833,31

GEWONE BUITENGEWONE UITGAVEN EN BIJZONDERE
UITGAVEN TIJDENS DEN OORLOG

A. GEWONE UITGAVEN.

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Hoofdstuk. Huishoudelijk plaatselijk be- stuur	113218,66	219706,—
Id. Publieke veiligheid en gezondheidsge- steltenis	77750,50	243474,84
Id. Gemeentewerken	112115,06	268650,—
Id. Openbare Weldadigheid	295600,78	648775,44
Id. Eeredienst	7500,—	16365,—
Id. Openbaar Onderwijs	169783,80	113160,83
Id. Schoone kunsten	11519,—	26350,—
Id. Gevestigde schuld	191012,29	426373,63
Regelingen	6782,17	50000,—
Diensten voor Order	—	50000,—
Vrijwillige uitgaven	14340,—	41191,50
Verschillende uitgaven	9255,23	27550,—
Totaal der gewone uitgaven	1008877,49	2131597,24

B. BUITENGEWONE UITGAVEN

Nieuwe werken en buitengewone uitgaven	—	2022013,—
--	---	-----------

c. BIJZONDERE UITGAVEN TIJDENS DEN OORLOG.

	Rek. 1919	Begroot. 1921
Toelaag aan behoeftige gezinnen en lief- dadigheidswerken van allen aard.	480429,70	—
Onkosten der bezettingstroepen.	141225,89	—
Intresten van leeningen met het Gemeente- krediet en der kasbons	81936,18	—
Terugbetaling der uitgegevene kasbons	1153400,—	—
Totaal der bijzondere uitgaven	1856991,77	—

BALANS.

Gewone ontvangsten	Fr.	1568350,11	2137034,33
Gewone uitgaven	Fr.	1008877,49	2131597,24
Overschot	Fr.	559472,62	5437,09
Buitengewone ontvangsten	Fr.	144891,93	3112798,98
Buitengewone uitgaven	Fr.	—	2022013,—
Overschot	Fr.	144891,93	1090785,98
Bijzondere ontvangsten tijdens den oorlog	Fr.	1857525,82	—
Bijz. uitgaven tijdens den oorlog	Fr.	1856991,77	—
Overschot	Fr.	534,05	—
Algemeen bedrag der ontvangsten	Fr.	3570767,86	5249833,31
Algemeen bedrag der uitgaven	Fr.	2865869,26	4153610,24
Algemeen overschot	Fr.	704898,60	1096223,07

Finantieele toestand.

Sinds ons laatste verslag hebben wij nog geleend met het Gemeentekrediet de som van 500000.— fr. op 9 Juni 1920.

Door de wet van 29 October 1919 werden cedulaire belastingen op de inkomsten en eene bijkomende belasting op het globaal inkomen gesteld en daardoor worden de volgende belastingen afgeschaft :
1° de grondbelasting ;

2° de personeele belasting op de drie eerste grondslagen (huurwaarde, deuren en vensters en meubelen);

3° het patentrecht;

4° de belasting op de werkelijke inkomsten en winsten;

Deze wet treed in voege op 1 Januari 1920 en van dezen datum mogen de afgeschafte gemeenteopcentiemen niet meer geheven worden.

De aandeelen voor de gemeenten in de opbrengst der nieuwe belastingen bedraagt :

1° op de grondbelasting 4/10.

2° „ „ belasting op roerende goederen — op zekere inkomsten van aandeelen — 1/4;

3° op de beroepsbelastingen, op de winsten der nijverheids- handels- of landbouwbedrijven, enz. — 1/4.

De plaatselijke tusschenkomst onzer stad in de verschillende liefdadigheidswerken gedurende het jaar 1919 bedroeg voor :

Voedingsonderstand	fr.	327487,02
Moederzorg	fr.	2951,—
Melkbedeeling	fr.	8790,—
Werkloozenfonds	fr.	141201,68

Totaal fr. 480429,70

Pensioenkas der toegevoegden van politie.

Uit de rekening van ontvangsten en uitgaven van het dienstjaar 1919 blijkt dat er een batig slot was van fr. 8172,98 op 31 December 1919.

TITEL IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN

Bureel van Weldadigheid.

Mijnheer René Caron werd voor vijf jaar als lid van het Armbestuur herkozen.

M. Jos. Van Damme, ontvanger van het armbestuur, door eene ongeneesbare ziekte aangetast, was verplicht zijn ontslag te geven en werd vervangen door Mijnheer Karel Wellens.

Geneeskundige dienst.

In zitting van 11 Oct. 1919 nam het bestuur M. Van Everbroeck aan als geneesheer van den Arme en op 20 October daaropvolgende werd Mefuffer Eliza Jacobs, gediplomeerde vroedvrouw als dusdanig voor den Armendienst van Turnhout aangeworven, die op 15 Oogst 1920 haar ontslag gaf om zich elders te gaan vestigen.

Giften en Legaten.

Bij eigenhandig testament van wijlen Mej. Catharina Janssens werd er aan het Armbestuur gelaten en vermaakt, eene som van duizend franken, van wijle Juf. Maria Philomena De Bont, in leven begijn T/S. vermaakte bij eigenhandig testament aan het bestuur 500 franken.

Roerende en onroerende goederen.

Daar bij Koninklijk besluit van 13 Juli 1914 het bestuur machtiging ontving om de " Baerle Heide „ te vervreemdenen uit oorzaak van den oorlog deze verkoop geene plaats heeft gehad, zoo besloot het bestuur de " Baerle Heide „ thans in openbare veiling te brengen aan eenen minimumprijs van 110.000 franken.

Bij notarieële akt van 7 Sept. l.l. verleden door Ministerie van Mijnheer Henri Van Genechten werd het oud huis Tubbax, gele-

gen Otterstraat Nr 7 door het Armbestuur aangekocht om als bu-reelen voor deze administratie ingericht te worden.

De Huurprijs der dekenij, aan het armbestuur toebehoorende, werd met 30 % verhoogd.

Afleg en aanleg van Kapitalen.

Het Weldadigheidsbureel ontving voor aandeel van vergunnin-gen op het Kerkhof

	fr.	1366,67
Voor verkoop van boomen	fr.	2365,00
" " der Rooi Goorsheide	fr.	32500,00
" " terugbetaling van een kasbon	fr.	16503,00

Rekendienst.

REKENING 1919.

Ontvangsten	fr.	175355,93
Uitgaven	fr.	160454,88
Overschot	fr.	14.901,05

BEGROOTING 1920.

Ontvangsten	fr.	272685,37
Uitgaven	fr.	265724,78
Overschot	fr.	6960,59

Onderstanden en bedelingen.

Daar de voedingsonderstand nog in voege is, welks beheer regel-matig door den Secretaris van het armbestuur wordt waargenomen, bijgestaan door een hulpklerk, den heer Henri Van Tongerloo, zoo worden er enkel bij uitzonderlijke gevallen bedelingen gedaan door het armbestuur.

Groote nood had onze behoeftige bevolking aan beddengerief ; het is daarom ook dat schier alleen op dit terrein een helpende hand werd gerek.

Betwistbare zaken.

Geene.

Godshuizen.

In zitting van 2 December 1919 werd het mandaat van den heer B^{on} Ed. De Fierlant, Voorzitter, voor 5 jaren vernieuwd.

Roerende en onroerende goederen.

Op 19 Juli 1920 werd in publieke verkoop aan Jan Luyten, Burger-meester van Oud-Turnhout een perceel wijk F, nr 620, groot 52 aren 40 centiaeren, gelegen te Oud-Turnhout tegen fr. 4730— verkocht. Deze hooge prijs werd bereikt tengevolge van het opbieden door 3 ernstige liefhebbers.

Giften en legaten.

Geene.

Rekendienst.

De begrootingen voor 1920 houden in :

	Ontvangst.	Uitgaven	Overschot
Gasthuis	72099,58	72099,58	93,33
Godshuis	112001,28	111960,76	40,52
Begijnhof	43875,57	43843,88	31,69

De rekeningen over 1919 sluiten in :

	Ontvangst.	Uitgaven	
Gasthuis	85930,10	75290,34	10639,76 overschot
Godshuis	74471,71	116986,55	42514,84 te kort
Begijnhof	24662,19	28266,83	3604,64 id.

De prijs van den onderhoudsdag in het Gasthuis was voor 1920 3,24 fr.

Betwistbare zaken.

Geene.

Begijnhof.

Fondatie	2	begijnen.
Infirmierie	5	"
Konvent	2	"

Gasthuis.

26 Zusters blijven gelast met den dienst der ziekenverpleging :

Werden verpleegd :

Lastens de Stad	302	personen
" andere gemeenten	7	"
" den Staat	1	"
Voor hunne penningen	300	"
	<hr/>	
Samen:	610	

Godshuis.

Gemiddeld getal bestedelingen 152.

11 Zusters.

De Stadstoelaag in 1919 bedroeg fr. 11353,55.

Zinneloozen en blinden.

Zonder verandering:

Bedelaarswerkhuisen.

Te Hoogstraeten in het Toevluchtshuis	1 bedelaar,	uitgaaf fr. 141—
Te Brugge	" " 1 bedelares	fr. 104,63
		<hr/> fr. 245,63

Weldadigheidsscholen.

Ruyselede 1 kind	uitgaaf	fr. 471,20
Kinderbescherming 2 kinderen	uitgaaf	fr. 218,75
		<hr/> fr. 689,95

TITEL V.

E E R E D I E N S T .

Geestelijkheid.

Op 25 April 1920 had alhier het jubelfeest plaats van het 25 jarig Dekenschap te Turnhout van den Z. E. H. Victor Adams, die voor 40 jaar als onderpastoor naar Turnhout gekomen was.

De grootsche betooging te zijner eere ingericht, waaraan alle maatschappijen en standen onzer stad deel namen, bewees hoe trouw en dankbaar het katholieke Turnhout blijft aan zijn waardigen en beminnden Herder, die door zijn milddadigen aard, zijn gulden hart, zijn stichtend leven elkeen ten voorbeeld strekt en met fierheid mag nederblikken op den afgelegden weg.

Hij blijve nog lang het geestelijk hoofd onzer stad en krachtig arbeiden op den akker des geloofs, tot glorie van God, tot verheerlijking der Kerk en tot welzijn zijner parochianen.

Zijne Majesteit Koning Albert, zijne menigvuldige diensten erkennende, schonk hem te dier gelegenheid het kruis der Ridderorde van Leopold dat hem tijdens de feestzitting in St. Jozefscollege, door den heer Burgemeester Jhr du Four, plechtig en met gelukwenschen van gansch de Stad, werd overhandigd.

Verder werd in den loop van dit jaar de E. H. Verelst, onderpastoor van St. Pieter sedert 1901, tot pastoor benoemd te Milleghem, terwijl de E. H. Wouters insgelijks onderpastoor van St. Pieter sedert 1908, tot pastoor benoemd werd te Desschel.

De E. H. Franssen, onderpastoor in 't H. Hart sedert 1897, werd tot aalmoezenier eener weldadigheidscolonie aangesteld, terwijl de E. H. Verschueren P. A. vroeger onderpastoor te Breemdonck, thans in deze hoedanigheid in 't H. Hart werd benoemd.

KERKFABRIEKEN.

Rekeningen — 1919.

A. — ST. PETRUSKERK.

Ontvangsten	Fr. 25725,46
Uitgaven	Fr. 25620,78
	Overschot Fr. 104,61

B. — O.-L.-VROUW TE SEVERDONCK.

Ontvangsten	Fr. 897,73
Uitgaven	Fr. 847,15
	Overschot Fr. 50,58

C. — H. HART VAN JEZUS.

Ontvangsten	Fr. 11069,85
Uitgaven	Fr. 7017,87
	Overschot Fr. 4051,98

Begrootingen — 1920.

A. — ST. PETRUSKERK.

Ontvangsten	Fr. 22819,13
Uitgaven	Fr. 22732,49
	Overschot Fr. 86,64

B. — O.-L.-VROUW TE SEVERDONCK.

Ontvangsten	Fr. 898,56
Uitgaven	Fr. 845,65
	Overschot Fr. 52,91

C. — H. HART VAN JEZUS.

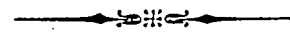
Ontvangsten	Fr. 25197,49
Uitgaven	Fr. 22646,50
	Overschot Fr. 2550,99

Roerende en onroerende goederen.

Ingevolge de bekome machtiging op een algemeen plan is het kerkbureel van het H. Hart overgegaan op 30 Maart 1920 tot de openbare verkoop van het perceel n° 10, groot 1 are 53 centiare. Dit perceel is verkocht geweest mits 3672,— fr. aan den heer Jozef Brandt, koster der kerk van het H. Hart. Deze opbrengst zal dienen tot demping van de schuld der kerk.

Giften en legaten.

Door notariëele akt schonk op 27 Mei 1919 de WelEdele familie de Fierlant aan de kerk van Severdonck, zonder last doch met voorbehoud van jachtrecht, een perceel schaarhout ter streke "De Pieken", wijk K, n° 4 en 5, te Turnhout gelegen, groot 3 hect. 60 aren en 60 centiare.

TITEL VI.

OPENBAAR ONDERWIJS.

College van Humaniteiten.

Het St. Jozefscollege telde voor het schooljaar 1919-1920 eene bevolking van 424 leerlingen verdeeld in 176 inwonenden, 222 externen en 26 apostolieken.

De humaniora werden gevolgd door 264 leerlingen, terwijl de voorbereidende klassen door 160 jongelingen werden bijgewoond.

Staatsmiddelbare Jongensschool.

Gedurende het schooljaar 1919-1920 was de bevolking dier school omtrent dezelfde als 't vorige jaar; de middelbare afdeeling telde 93 leerlingen, de voorbereidende 182.

De handelsafdeeling, die sedert 1913 aan onze Middelbare Staats-school is gehecht, werpt de beste vruchten af voor het vormen van klerken voor de bureelen van fabrieken, banken, enz. De heer Bestuurder Verachtert, opvolger van M. Senden, werd naar Aalst overgeplaatst en door M. A. Bossaerts, destijds bestuurder te Leuven, vervangen. M. Van Eyck, muziekleeraar, werd op rustgeld gesteld en vervangen door M. Van de Gender; M. Jorissen werd naar Hasselt gezonden en M. Van den Broeck van Hasselt, kwam naar hier. M. Van den Berghen ging naar Aalst en in zijne plaats kwam M. Gils.

Dit jaar eindigde het schooljaar met een dubbel feest. In de school zelve had eene vaderlandsche betooging plaats, ter gelegenheid der onthulling van eenen schoonen gedenksteen, waarin de namen van de ZEVENTIEN oud-leerlingen, die hun bloed voor de Vrijheid van ons duurbaar Vaderland hebben vergoten, gebeiteld staan.

Twee afgevaardigden der Regeering, bijna al de overheidspersonen der stad, de ouders en verwanten der gesneuvelden; oud-strijders, oud-leerlingen en leerlingen waren op de ruime, prachtig versierde, thans te kleine speelplaats samengestroomd, om aan deze hartroerende, dieptreffende Vaderlandsche betooging deel te nemen. De aanspraken des H. Bestuurder, des H. Schepen Van Genechten, des leerlings Vueghs H. en des H. Inspector Fierens, evenals de zoo aangrijpende gelegenheidsliederen zullen lang in het geheugen der toehoorders geprent blijven.

Op den gedenksteen staat gebeiteld:

Nooit vergeten wij de oud-leerlingen onzer school, die roemvol hun bloed vergoten hebben voor de vrijheid van ons duurbaar België.

Bavelaar Leo; Boel Arthur; Coët Cajetan; Danckaerts Albert; Deckers Jan; De Graef Joris; De Vooght Marcel; Hoymans Alfons; Janssens de Vroom Jozef; Lodewijckx Frans; Roten Jozef; Senden Paul; Stijmans Leo; Tubbax Jozef; Van den Bergh Jules; Van Opstal Alfons; Wanty Jeroom.

De plechtige prijsuitdeeling werd opgeluisterd met eene prachtige voordracht met lichtbeelden door luitenant Brusseleers, die over "De Strijd aan den IJzer", strijd, die de redenaar had medegestreden, handelde.

VRIJ MIDDELBAAR ONDERWIJS.

St. Victorsgesticht.

Gedurende het schooljaar 1919-1920 volgden 865 leerlingen het onderwijs. Van dat getal waren er 344 opgeschreven als internen en 't externaat telde 521 leerlingen.

Gesticht H. Graf.

In de kostschool van het H. Graf telde men in het afgelopen jaar: 80 inwonende leerlingen en 340 externen.

In de Middelbare Normaalafdeeling hebben in September 1919 vier leerlingen hun uitgangsexamen afgelegd waarvan twee voor de wetenschappelijke en twee voor de letterkundige afdeeling. Voor het jaar 1920-21 zijn er tien kandidaten ingeschreven voor het aanstaande ingangsexamen.

Sinds 1919 is in het gesticht "H. Graf", ook eene lagere normaalschool, aangenomen door den Staat. Op 4 Augustus 1919 werden voor de eerste maal de eindexamen afgenomen door een afgevaardigde van den Staat. De leerlingen behaalden allen het diploma van lagere onderwijzeres. Met October 1919 boden 32 nieuwe leerlingen zich aan voor het ingangsexamen. Op 31 juli 1920 hadden wederom met goed gevolg de uitgangsexamen plaats. Alles doet voorzien dat voor het aanstaande schooljaar een groot aantal nieuwe leerlingen zich zullen aanbieden. Reeds vele aanvragen zijn toegekomen ook zelfs van uit Vlaanderen, Brabant en Limburg.

Vrije Katholieke Middelbare Meisjesschool.

Deze school werd gesticht met October 1917 ten einde aan onze burgerij gelegenheid te geven tot genieten van middelbaar onderwijs. Zij bestaat uit een volledig lager onderwijs, de drie jaren van het

middelbaar onderwijs waaraan ook een handelskursus gehecht is. Reeds bij haar ontstaan telde deze inrichting 150 leerlingen. Met genoegen kunnen we bevestigen dat ze van jaar tot jaar toeneemt. Bij het sluiten van het schooljaar 1919-1920 telde deze school 230 leerlingen.

Lager Onderwijs.

A. GEMEENTESCHOLEN.

JONGENSSCHOOL DER V. VAN HALSTRAAT. — In het personeel dezer school kwam geen verandering.

De goedgekeurde lijsten voor het schooljaar 1919-1920 bevatten 190 leerlingen.

JONGENSSCHOOL DER PRINSENSTRAAT. — Deze school werd bijgewoond door 270 leerlingen.

De heer Frans Daems werd op 17 December 1919 onderwijzer benoemd bij de aangenomen jongensschool te Meerhout-Zittaert en werd opgevolgd door M. Constant Pelckmans van Hoboken, na het kerstmisverlof op 5 Januari 1920.

GEMEENTE MEISJESSCHOOL. — Hier waren er voor het afgelopen schooljaar 201 ingeschreven leerlingen. Het onderwijzend personeel onderging geene verandering.

B. AANGENOMEN SCHOLEN.

AANGENOMEN JONGENSSCHOOL. — Deze school telde 13 klassen met 597 leerlingen.

Op 26 December 1919 werd als onderwijzer in bovengenoemde school benoemd M. Boel Jozef Geerard Emiel Elisa, gediplomeerd van de Normalschool te St. Truiden; en op 27 December 1919, M. Van Dooren Karel Donatus Jan, insgelijks gediplomeerd van de Normalschool te St. Truiden.

Op 27 September 1919 is de onderwijzer M. Jos. Janssen, overgegaan naar Merxplas als gemeenteonderwijzer, Juffrouw Josephina Daneels, onderwijzeres, heeft op denzelfden datum deze school verlaten, om, als onderwijzeres, in dienst te treden in de meisjesschool Klinkstraat.

Op 22 December 1919 heeft M. Jos Gils, onderwijzer, de aangenomen jongensschool verlaten om in het middelbaar onderwijs te treden, en is vervangen geworden door M. Boel, bovengenoemd. M. Van Dooren Karel, heeft M. Jan Van den Hout vervangen, die, op pensioen gesteld, reeds op 30 Juni 1919 de school had verlaten.

Juffr. Daneels en M. Jos. Janssen zijn niet vervangen geworden.

AANGENOMEN GEMENGDE SCHOOL CENTRUM. —

De aangenomen gemengde school telde gedurende het schooljaar 1919-1920, 1018 kosteloze leerlingen.

Vier nieuwe lagere klassen werden ingericht in de vroegere lokalen der Katholieke Meisjesschool op de Patersplein. Het personeel groeide aan tot 21 onderwijzeressen door de benoeming van:

Mej. Maria Nijs, laatst in dienst als froebelonderwijzeres in de bewaarschool der aangenomen gemengde school te Turnhout; Mej. Josephina Daneels, overgekomen uit de aangenomen jongensschool te Turnhout; Mej. Antonia Goelen, gediplomeerde leerlinge der Normalschool van Herenthals; Mej. Julia Jespers, laatst in dienst als tusschentijdige onderwijzeres in Vosselaer.

Mejuffrouw Theresia Dierckx en Mejuffrouw Josephine Van Gils werden vereerd met de burgerlijke medalie van 1ste klas, voor diensten bewezen aan 't onderwijs; en Mejuffrouw Theresia Spaenenborgh ontving de medalie van 2de klas van den "Onderlingen bijstand".

AANGENOMEN MEISJESSCHOOL HART. — Hier volgden tijdens het verlopen schooljaar 644 leerlingen de school.

AANGENOMEN GEMENGDE SCHOOL SEVENDONCK. —

Gedurende het schooljaar 1919-1920 werden er in deze school 104 leerlingen ingeschreven waaronder 42 meisjes en 62 jongens.

BEWAARSCHOLEN. — In de gemeente bewaarschool was het getal leerlingen 106.

De aangenomen bewaarschool der Herenthalsstraat, bestaande uit 4 klassen telde 231 kinderen.

De aangenomen bewaarschool van het H. Hart en deze der Albertstraat telde wederzijds 260 en 253 leerlingen. Bewaarschool gehecht aan de aangenomen gemengde school, Albertstraat.

Tijdens het schooljaar 1919-1920 werden er benoemd:

Mejuffrouw Jeanne Maes, te bepalen titel; zij was vroeger on-

derwijzeres in de aangenomen meisjesschool te Thisselt; Mejuffrouw Maria De Kesel, als tusschentijdige onderwijzeres in vervanging van Mejuffrouw Louisa De Kesel in ziekverlof.

HUISHOUDKLASSEN. — Voor de gemeente huishoudklas was het getal leerlingen 27 met 2 onderwijzeressen. De lessen werden gegeven op de Maan- en Dinsdagen van 4 1/2 tot 8 ure.

De huishoudklas der Beekstraat, bestaande uit 2 klassen, werd bijgewoond door 58 leerlingen. De lessen werden gegeven in 2 reeksen; De 1^e op Maan- en Dinsdagen van 4 1/4 tot 7 1/2 ure; de 2^e op Woens- en Donderdagen. Meest al de leerlingen dezer klassen zijn kantwerksters. Zij volgden regelmatig de leergangen en hadden het genoegen hun werk ten toon te stellen tot groote voldoening hunner ouders.

De vrije huishoudklas der fabriekmeisjes der Patersstraat telde 24 leerlingen met 2 onderwijzeressen.

VAK- EN NIJVERHEIDSSCHOLEN. — Wij mogen ons verheugen in den voortdurenden bloei onzer vrije Vak- en Nijverheidsschool.

Voor het jaar 1919-1920 was het aantal leerlingen 200 en het aantal professors 23. Buiten het onderricht der handelsafdeeling werden er in de ambachtsafdeeling lessen gegeven aan metaalbewerkers, boekbinders, drukkers, kleermakers, schoenmakers, schilders, timmerlieden en papierbewerkers.

De verschillende toelagen bedroegen: van den Staat fr. 11316,—, van de Provincie frs. 5885,25 en van de Stad frs. 6550,25.

Voor de modelkantschool was de toestand als volgt voor het jaar 1919-1920.

Het aantal leerlingen bedroeg 328, terwijl 18 meesteressen gelast waren met het aanleeren der stielen, te weten: engelsche grond (point de Paris) halve slag (point de Lille) en ijsgrond (point de Malines).

De toelagen van den Staat, Provincie en Stad bedroegen wederzijds frs. 21600,—, frs. 11037,50 en frs. 5514,25.

Het aantal leerlingen der kantschool van het H. Graf bedroeg 351 tijdens het jaar 1919-1920.

TITEL VII.

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool

De Stadsteekenakademie alhoewel door de bezetting zeer geteisterd, zag haar aantal leerlingen met 21 aangroeien, gedurende het schooljaar 1919-20, dat alzoo klom tot 139.

De werken der leerlingen welke dit jaar ook aan de beoordeeling der leeraars waren onderworpen, werden als naar gewoonte den 1^{en} Zondag van April tentoongesteld en verwierven wederom veel bijval.

De plechtige prijsuitdeeling had plaats op 22 Augustus op de bovenzaal van het stadhuis. Zij werd voorgezeten door de stedelijke overheid en bijgewoond door een talrijk publiek. De prijzen bestonden dit jaar in allerschoonste platen en nuttige boeken.

Het onderwijzend personeel onderging de volgende veranderingen: In de klas van vaste lichamen werd de heer Jan Robbens, ontslaggever, vervangen door den heer Ed. Daems. Als toezichter-portier werd de Heer B. Luyts, overleden, opgevolgd door den heer K. Eykens.

De heeren Eug. Surinx, bestuurder en Nap. Daems, professor, werden vereerd met de burgerlijke medalie van 1ste klas voor 25 jaar trouwe dienstvervulling.

Muziekschool.

Tijdens het afgelopen schooljaar beliep het getal leerlingen 202 waarvan 103 jongens en 99 meisjes.

De lessen voor piano forte werden gevolgd door 22 leerlingen, deze voor viool door 16, voor vioolcel door 2, voor contrebass door 1, voor klarinet door 16, voor trompet door 4, voor cor-alto door 2, voor baryton door 1 en voor fluit door 2.

De heer opziener De Boeck bracht in den loop van 't jaar een bezoek aan de school en drukte zijne tevredenheid uit over het onderwijs en den vooruitgang der leerlingen.

Het mag gezegd dat onze muziekschool wederom in vollen bloei is en dat er door de leerlingen opnieuw concerten zullen kunnen gegeven worden 't volgend jaar.

In October 1919 werd M. Jules Benoit benoemd als leeraar van viool in vervanging van wijlen den heer Jan Gils, tijdelijk professor.

De heer Em. Verrees, bestuurder, ontving in den loop van dit jaar het burgerlijk kruis van 1ste klas voor meer dan 35 jaar trouwen dienst.

Letterkundige Genootschappen.

TAXANDRIA.

Een allereerst feit staat in Taxandria's Annalen aangeboekt. Den 28 Februari 1920 keurde den gemeenteraad van Turnhout de overname goed van het Museum. Het komiteit, na raadpleging der leden in eene vergadering van den Oudheidkundigen kring, stond het gebouw af voor zooveel het gekost had, alsmede de verzamelingen, uitgenomen de inbruikgeleende voorwerpen, op voorwaarde dat de Maatschappij er ten eeuwigden dage het beheer over hebbe, over het gebouw beschikke of in een beter ondergebracht worde. Taxandria alleen den vooruitgang en de versiering der Kempische hoofdgemeente beoogende, wilde alzoo der stad haar Museum schenken, want waarlijk de verkoopprijs was onbeduidend.*

Korts daarop, verrijkte reeds het Museum met drie kostbare verzamelingen. De weledele familie van Jonkheer Paul de Roye de Wichem, uit Meerhout, schonk, tot aandenken haars broeders, gansch zijne merkwaardige verzameling gallische, romeinsche, frankische oudheden uit de kempen, uiterst belangrijk voor de streek en de geschiedenis. Het Ministerie van Oorlog leende, op aandringen van den heer L. Stroobant, voorzitter, eene zeer schoone verzameling wapens, geweren, mitrailleusen, messen, enz. uit den droevigen oorlog 1914-1918. Kanunnik Jansen bewerkte eene overeenkomst met het Koninklijk Museum van Antwerpen en verkreeg in bruikleen, in de maanden April-Juni 1920, 14 meesterstukken. J. E. Quellin, L. Franchoy, L. Van Noort, G. Zeghers, J. Herreyns, J. Van Lerijs, C. Lens en andere, prijken nu in al hunne schoonheid en pracht in het Turnhoutsch Museum. In Augustus 1920 verscheen de eerste bun-

* zie bl. 12.

del van den kring, na den oorlog. Gedurende de Turnhoutsche kermis stond het Museum open voor het publiek en werd door een talrijke menigte bezocht. Het Komiteit hoopt nu te kunnen voortgaan, beter nog dan voorheen, met Taxandria te doen bloeien en nog nuttiger en leerzamer voor de stad en de kempen te zien worden.

Toon- en Tooneelmaatschappijen.

Onze muziek- en tooneelmaatschappijen, fel gestuikt in hunnen vooruitgang ten gevolge van den langdurigen oorlog, hebben met verdubbelden moed en nieuwe krachten zich toegelegd op het beoefenen der kunst.

Alle verkrijgen stilaan hun vorigen bloei en zien het aantal hunner leden toenemen. Concerten en tooneelfeesten hadden beurtelings in de verschillende zalen en kringen plaats.

Een groote tooneelwedstrijd ingericht door "Amicitia", ter gelegenheid van haar 50 jarig bestaan, verwierf een ongemeenen bijval. De Stad schonk eene toelaag van 500 franken aan de inrichtende maatschappij.

Ook bekwamen de "Xaverianen", en den "Katholieken Volksbond", elk een zelfde toelaag wederzijds bij hunne 50 en 25 jarige jubelfeesten. Het kunstminnend publiek mocht zich verheugen in de puike muzikale uitvoeringen van beide harmoniën ter kiosk op de Grootte Markt.

De bloeiende Turnkring "Kracht en Zwier", heeft ook eene harmonie opgericht die rasse vorderingen maakt en eene kostbare aanwinst is voor deze maatschappij.

TITEL VIII.

GEZONDHEIDSDIENST.

Openbare gezondheid.

De gezondheidstoestand mag als zeer gunstig beschouwd worden. Geen enkele besmettelijke ziekte heeft alhier in groote mate geheerscht. Buiten enkele gevallen van typhus zijn er geen besmettelijke ziekte waargenomen.

Koepokinenting.

In 1919 was het de heer Dr J. Proost die dezen dienst waarnam. Tijdens de gewone zittingen in April & September werd bij 94 kinderen de pokstof ingeënt.

Reinigheidsdienst.

In de nieuwe aangekochte gebouwen, gelegen Guldensporenlei, zullen er degelijke en ruime plaatsen gevonden worden om de verschillende diensten voor de stadsriolen, waterleiding en reinigheidsdienst behoorlijk in te richten.

Deze zijn nog immer ondergebracht in den stadseigendom gelegen Grootte Markt, 19, alhier.

Pompierkorps.

Op 4 December 1919 werden er vanwege het gemeentebestuur eeremetalen geschonken aan 11 pompiers voor meer dan 15 jaar trouwe diensten, namentlijk aan de heeren Cos K., luitenant; Pelckmans Th., sergeant-majoor; Devolder Fr. en Grieten B., korporaals; Aerts J., Goossens A., Goossens J., Coolen H., Van Haeren R., Van Reusel A. en Veeckmans L., pompiers.

Bij koninklijk besluit van 18 Mei 1920 kende het Staatsbestuur de burgerlijke medalie van 1^e klas toe aan de heeren Stroybant Fr., bevelhebber en A. Crols, onderluitenant, alsook deze van 2^e klas aan den heer L. Lauwers, korporaal, allen mannen van plicht en opoffering, die gedurende meer dan 25 jaar groote diensten hebben bewezen aan stad en medeburgers.

Buiten de gewone toelaag voor het onderhoud van het materieel en der uitrusting heeft de gemeenteraad in zitting van 9 Juni 1920 eene som van 1500,— franken gestemd, als jaarlijkse vergoeding voor bewezen diensten.

Titel IX.

JUSTITIE, OPENBARE VEILIGHEID, GEVANGENIS.

Politie.

Op 16 Augustus 1919 gaf Seuntiens Frans zijn ontslag als politieagent.

In den loop van het jaar is het personeel van ons politiekorps merkkelijk uitgebreid geworden.

Werden benoemd als politieagent op 20 November 1919 Berckvens, Campers, Geboes, Machielsen, Swaanen en Vervoort.

Op 22 December 1919 gaf Campers zijn ontslag en werd vervangen door A. Vos.

Op 28 Februari 1920 werden benoemd: Devolder, Van Gompel en Van Lissum. De eerste zal tevens als hulpsecretaris op het politiebureau kunnen dienst doen.

Op 2 Augustus 1920 werden benoemd Dierckx en Devos.

Verders zullen er in de huidige raadszitting nog 2 benoemingen plaats hebben zoodat het politiekorps zal bestaan uit één kommissaris, één adjunkt, 2 inspecteurs & 25 agenten.

Misdaden, overtredingen, aanhoudingen.

De volgende processen verbaal werden opgemaakt & verdeeld als volgt:

Eerrooverij	2
Misbruik van vertrouwen	4
Aftruggelarij	5
Dieverij van hout en strooisel	11
id. van verschillende voorwerpen en hofvruchten	105
Verheling	28
Vernieling van veldvruchten	2
id. van afsluiting	5
Desertie	2
Huisdieverij met of zonder braak	4

Mishandelingen, beledigingen en smaadwoorden	55
Vischmisdrijf	2
Opstand, bedreigingen en smaad aan de politie	12
Ongemuilbande honden	2
Dronkenschap	140
Herbergen	16
Straatschennis en ruststoornis	46
Andere overtredingen aan gemeente en provinciale regle- menten	356
Bedelarij en landlooperij	113
Huiszoekingen	35
Onderzoek en opzoekingen	234
Bevel van aanhouding	10
Ongelukken	11
Brandrampen	2
Zelfmoord	3
Drenkeling	1
Moed en Zelfopoffering	1
Zinneloosheid	2
De commodo en incommodo	1
Moordpoging	1
Jachtmisdrijf	1
Zedenschennis en ontuchtige liederen	10
Vervalsching van eetwaren	23
Smokkelarij	5
Dragen van verboden wapen	8
Poging tot diefte	4
Aanslag op de eerbaarheid	2
Woonstschennis	4
Overspel	3
Verraad door verklikking aan den vijand	3

Gevang te Turnhout.

Bevolking op 31 December 1918	106
Ingekomen in 1919	1291
Uitgegaan in 1919	1265
Bevolking op 31 December 1919	132

Opsluitingsdagen	56246
Getal zieken ter infirmerie	5
Sterfgevallen	"
Gevalen van krankzinnigheid	"

Paspoorten.

Van na den wapenstilstand tot einde Augustus 1920 werden er 16124 eenzelvigheidskaarten afgeleverd.

Vele aanvragen werden er gedaan tot het bekomen van reispassen voor het buitenland, 't zij voor bezet Duitschland, voor Engeland, Holland, Amerika en vooral voor Frankrijk waar er honderden werklieden naartoe trokken om er aan den heropbouw der verwoeste streken te gaan arbeiden, daar de bouwnijverheid alhier nog immer kwijnde.

Werkmansboekjes.

Van 1 September 1919 tot 31 Augustus 1920 werden er 490 werkboekjes afgeleverd voor arbeiders beneden de 16 jaar en 297 voor arbeiders boven dezen ouderdom.

Loterijen.

Op 24 September 1920 verleende ons college machtiging aan den turnkring "Kracht en Zwier", tot oprichting van een tombola.

De opbrengst hiervan zal moeten dienen tot bouwen eener turnzaal. De prijs der loten is bepaald op 0,25 fr. en de uitloting zal moeten geschieden op Aschwoensdag 1921.

TITEL X.

MILITIE.

Het getal ingeschreven militianen voor de klas van 1920 bedraagt 273.

Deze zijn echter nog niet voor den wervingsraad verschenen.

Geleerdheid der Militianen.

Deze neemt allengs toe. Het getal ongeletterden is voortaan onbeduidend.

Burgerwacht.

Deze is niet meer in voege.

TITEL XI.

OPENBARE BELASTINGEN. — JAAR 1919.

Rechtstreeksche belastingen.

GRONDBELASTING.

Er waren 1609 artikelen.

Zij brachten op :

In principaal voor den Staat	Fr.	57757,48
In opcentiemen voor de provincie 11	„	6353,12
„ „ „ gemeente 72	„	41584,02
Alg. totaal	„	105694,62

Het belastbaar inkomen tot grondslag dezer belasting dienende, bedroeg 825106,84 fr.

PERSONEELE BELASTING.

Men telde 1493 belastingschuldigen.

Het lastkohier bevat : in

Hoofdsom ten profijte des Staats	Fr.	41590,34
Opcentiemen voor den Staat	„	6238,55
„ „ de provincie	„	2675,45
„ „ de gemeente 72	„	6653,96
Schattingskosten	„	29942,80
Alg. totaal	Fr.	87101,10

ONTLEDING.

Huurwaarde fr. 267545,50

Deuren en vensters 3054 aan 1 fr.

13592 „ 1,10 fr.

Bijrechten : 4,40 fr.

Mobilair : fr. 497468 aan 1 %.

Dienstboden : 43 „ 8 fr.

„ 101 „ 10 „ waartusschen v. v. 6 maand.

„ 55 „ 20 „

„ 39 „ 25 „

„ 2 „ 30 „

„ 5 „ 10 „ met livrei

Paarden : 5 „ 10 „

„ 15 „ 20 „ plus 1 (6 m.)

„ 6 „ 50 „

„ 2 „ 60 „

FATENTEN.

Er waren 1078 patentplichtigen.

Hoofdsom van den Staat	Fr.	11793,60
Opcentiemen	„	2358,72
„ provincie	„	471,70
„ gemeente	„	5778,27

Alg. totaal Fr. 20402,29

Herbergiers met vergunningsrecht : geen.

STERKE DRANKEN : nietig.

TABAK EN SIGAREN : 145 debieten aan fr.	6,—	} 1432,50 fr.
22 „ „ „	24,—	
Bijrecht : 13,50 fr.		
3 „ „ „	36,—	

HONDEN : 9 jachthonden aan 20 fr.	} 2395 fr.
309 honden „ 6 „	
163 „ „ 2 „	
1 koopman „ 35 „	

RIJWIELEN : 1967 aan 5 fr.

	21 motocicletten	
	23 automobielen	
	25 werkmansplaten	
	24 machines	
770	H. P. aan 2 fr.	= 1540,— fr.
236 1/2	" " 1 "	= 236,50 "
		<u>1776,50 "</u>

STEDELIJKE BELASTINGEN. — 1919.

18 % op het belastbaar inkomen der bewoonde huizen, lusthuizen en nijverheidsgebouwen	fr.	90193,50
Op paarden, ossen en ezels	"	3047,20
Op rijtuigen	"	1503,25
Het kohier van onderhoud der buurtwegen	"	4255,02
Op beweegkracht en hittingsoppervlakte	"	6261,55
Op de balkons	"	1572,—
Op voor- en achtergevels	"	43750,—
Op de stoepen	"	14016,30
Belasting op het kadastraal inkomen der nieuwe gebouwen en vergrotingen tijdelijk van de grondlasten ontslagen	"	97,05
Op de piano's	"	1860,—
Op de danszalen	"	"
Belasting op het openen der nieuwe drankhuizen	"	"
Aandeel in de Staatsbelasting op de openbare vermaken	"	9811,42
Belasting op de concerten in herbergen	"	30,—
Staangelden in de overdekte boterhal	"	423,10
Staangelden op de markt van allerlei waren	"	2718,30
Keurrechten op het slachtvleesch	"	2410,95
Belasting op het leuren met allerlei koopwaren	"	553,50
Belasting op draaiorgels, foorkramers, enz.	"	9902,15
Totaal	"	<u>192405,29</u>

TITEL XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel.

De heer J. Goorieckx, Ingenieur van Bruggen en Wegen, werd in April 1919 naar Brussel verplaatst. Zijn dienst werd waargenomen door den heer konducteur Biervliet, die op 1 September 1919 zijn ontslag gaf en opgevolgd werd door den heer Ingenieur De Cuyper.

De heer V. Dutry, konducteur bij zelfden dienst, in October 1919 verplaatst naar Gent, werd vervangen door M. De Bruyn.

Groote wegen en straten.

De Patersstraat, in den doortrek der stad tot aan den Diepenstal (Oosthoven) werd door de zorgen van het Staatsbestuur herkas-seid in langwerpige porfierkasseisteenen door den aannemer M. Marcel Devel, onzer stad.

Stadswegenis.

Men bepaalde zich dit jaar bij het gewoon onderhoud.

Buurtwegenis.

Niets merkwaardig aan te stippen.

Riolen.

Er werden geene bijzondere werken aan het riolennet uitgevoerd.

Uitspreidingsveld.

Men heeft een hectaar grond beplant met elzen houtgewas.

Waterleiding.

Men is begonnen met het maken van een nieuwen fiiter van 72 vierkante meters; dit werk ware reeds voltooid hadde men kunnen beschikken over zekere gegoten stukken.

Hét getal abonnenen neemt regelmatig toe met gemiddeld 25 nieuwe inschrijvingen per jaar.

Openbare verlichting.

De openbare verlichting is voor 1920 weder op regelmatigen voet gebracht.

De statistiek over het jaar 1919, opgemaakt wegens het gazverbruik, geeft den volgenden uitslag :

Maaanden 1919	Duur van verlichting der straten in uren	Stadhuis en nachtwacht in kub. m.
Januari	48052,20	439
Februari	40897,15	342
Maart	39374,25	150
April	32009,50	120
Mei	25545,—	104
Juni	25490,50	102
Juli	28174,20	121
Augustus	40171,40	102
September	37778,—	68
October	48228,35	235
November	55413,25	201
December	62561,05	253
Totalen	483696,45	2237

Markten.

In 1919 hebben de staangelden op de openbare markten eene zuivere opbrengst van 2718,30 fr. gegeven, terwijl de staangelden in de overdekte boterhal 423,10 fr. opbrachten.

Keurmeestersdienst.

Ten bureele van politie werden in 1919 voor de slachting 2717 dieren aangegeven, waaronder 605 ossen en stieren, 188 jonge ossen en stieren, 470 koeien, 440 vaarzen, 366 kalveren, 469 zwijnen, 63 geiten, 91 schapen en 25 paarden.

Aan keurtaksen werd eene som van 2410,95 fr. in de stadskas gestort, terwijl er 2348,30 fr. voor den keurdienst betaald werden.

Ontsmettingen hadden er wederom, evenals in 1917 en 1918, geen plaats.

Gemeentekerkhof.

In het jaar 1819 werden er 19 eeuwigdurende vergunningen van grond en eene tijdelijke toegestaan op ons gemeentekerkhof.

Deze brachten op voor de stad de som van 15747,48 fr.

Rivieren en Waterloopen.

De kruid- en algemeene ruiming der niet bevaar- noch vlotbare waterloopen geschiedde regelmatig.

De rol der onkosten, ten laste der boordeigenaars werd goedgekeurd en bracht op de som van 1353,60 fr.

Gemeentegebouwen.

Alles bepaalde zich bij het gewoon onderhoud en de hoogstnoodige herstellingswerken.

Bouwingen en veranderingswerken.

Van af 1 October 1919 tot 1 October 1920 werden er de volgende toelatingen verleend voor bouwen of veranderingswerken : 82 langsheen de Staats- en provinciale wegenis en 35 langsheen de stadswegenis.

TITEL XIII. LANDBOUW.

Algemeen overzicht.

Het weder gedurende het afgelopen jaar was bijzonder gunstig voor onze landbouwers die zich dan ook mochten verheugen in een goede opbrengst.

De gevolgen van den oorlog doen zich echter nog immer gevoelen en vee en landbouwprodukten blijven nog steeds duur. Niets wordt er gespaard om de verkwijnde veestapel zoo spoedig mogelijk te herstellen. Hopen wij, dat wij hiervan weldra de weldaden mogen genieten.

Wij laten hierna volgen een kort overzicht der verschillende opbrengsten en prijzen onzer landbouwprodukten.

OPBRENGSTEN.

De opbrengst per hectaar voor 1919 werden geschat als volgt :

Koorn	1500 à 1700	kgr.
Haver	1200 à 1500	"
Aardappelen	15000 à 18000	"
Voederbeeten	— 45000	"
Wortels als (hoofdvruucht)	— 10000	"
Rapen	— 12000	"
Hooimeerschen (1 ^e snede).	— 3000	"

PRIJZEN.

De prijzen voor zelfden oogst waren nagenoeg als volgt :

Rogge per 100 kgr.	42,— à 50,—	fr.
Haver	60,— à 75,—	"
Aardappelen	10,— à 15,—	"
Boter per kilogram	9,— à 12,—	"
Melk per liter	— 0,50	"
Eiëren per stuk	0,60 à 0,75	"

Vee- en Paardemarkten.

Vanaf October 1919 tot 5 Mei 1920 werd er geene markt gehouden om gezondheidsredenen daar er in verschillende stallingen te Papenbrugge en in de Meirgoiren alhier mond- en klauwzeer heerschte.

Volgens opgaf der politie werd de volgende statistiek opge maakt van het te koop gesteld vee :

Maanden	Ossen	Koeten	Vaarzen	Stieren	Kalveren	Schapen	Geiten	Kleine varkens	Totaal
Mei	—	89	22	6	70	—	—	108	295
Juni	—	87	29	—	23	—	—	120	259
Juli	—	55	31	3	27	—	—	52	168
Augustus	—	32	40	4	68	—	—	106	250
Stuks vee	—	263	1 22	13	188	—	—	386	972
Middelprijs	—	1650	1825	950	625	—	—	140	—

In de maand September 1920 werd er wederom geen markt gehouden ingevolge het bestaand verbod van veeverkeer uit oorzaak der heerschende veepest in ons land.

Paardenmarkten werden er in 't afgelopen jaar nog niet gehouden.

Prijs van het vleesch.

In 1919 was de middelmatige prijs van het geslacht vleesch als volgt :

Ossenvleesch	fr. 12,00	per kg.
Koievleesch	„ 11,00	„
Vaarzenvleesch	„ 11,50	„
Kalfsvleesch	„ 10,00	„
Stierenvleesch	„ 11,00	„
Schapenvleesch	„ 15,00	„
Varkenvleesch	„ 11,00	„
Paardenvleesch	„ 5,00	„

Veeartsenijdienst

Mond- en klauwzeer heeft geheerscht in 18 stallen. Waren aangetast van die ziekte : 180 runddieren, 24 schapen, 11 geiten, 72 varkens.

Verscheidene dieren, bijzonder kalveren en jonge varkens, zijn tengevolge der muilplaag gestorven of in nood afgemaakt.

Mond- en klauwzeer werd eveneens bestatigd op 16 varkens op de markt van Turnhout te koop gesteld.

Tuinbouwdienst.

Tijgens het jaar 1919-1920 werden er 24 lessen gegeven over plantenkunde en groententeelt (volmakingscursus voor onderwijzeressen) door M. Ed. De Bruyne, tuinbouwkundige, alhier.

Landbouwkomiteit.

Ons landbouwkomitee na vijf jaren kwijnend te zijn geweest, hernam in 't begin van het jaar zijne werkzaamheden en trachtte door landbouwconferentiën, gegeven door bekwame vakmannen zooals de heer Sebrechts, landbouwingenieur van den Staat, welke 11 avondlessen gaf op de bovenzaal van het stadhuis, over het gebruik der meststoffen en de heeren Van Hout en de Tilloux, gekende en gewaardeerde voordrachtgevers in zaken veekweek. de landbouwers op allerlei manieren herop te werken.

Deze lessen en voordrachten werden door een talrijk publiek bijgewoond; ook behaalden de voordrachtgevers buitengewonen bijval.

Wij twijfelen geenszins of onze landbouwers zullen hieruit nut weten te trekken tot verbetering onzer labeurgronden en van onzen veestapel.

Bij koninklijk besluit van 15 Juli 1919, werd de medalie van 1^e klas verleend aan M. Louis Caron, lid der Bestendige Deputatie, voor ruim 25 jaar dienst.

Bij koninklijk besluit van 15 September 1919 werd hij insgelijks gemachtigd het lint van de orde, waarin hij is opgenomen, met een zilveren ster, te dragen, gevolg van het koninklijk besluit van 24 Juni 1919 waarbij wijzigingen werden toegebracht aan de linten en

kenteekens der Ridderorden te verleen en aan burgers die zich hebben toegewijd aan het werk " Nationaal Steun- en Voedingskomiteit .. en welke reeds in een onzer orders opgenomen waren.

TITEL XIV

NIJVERHEID.

Fabrieken en Trafieken.

Er werden 36 onderzoeken gehouden van gemak en ongemak tot het plaatsen of oprichten van : 3 benzinemotors, 1 vleeschrookerij, 1 magazijn van kalk, 7 gasmotors, 1 mekanieke schrijnwerkerij, 2 stoomketels, 3 stoommachienen, 1 bergplaats van buskruit, 7 bakovens, 1 cinema, 3 dynamo's, 1 tabakkerverij, 2 naphthemotors, 1 laboratorium van chemische produkten, 1 locomobile en 1 rookschouw.

Handel op het kanaal.

De statistiek van het kantoor der vaartrechten voor den doorvoer op en van Antwerpen, alsook op de vertakkingsvaart langs Desschel geeft van 1 September 1919 tot 31 Augustus 1920 de volgende uitkomsten :

	Per ton van 1000 kilogrammen :
1 ^e groep : Minerale brandstoffen	195968
2 ^e " Metaalnijverheid	10836
3 ^e " Bouwmaterialen en delfstoffen	235204
4 ^e " Steen, aardstoffen en glasnijverheid	69924
5 ^e " Houtsoorten	8526
6 ^e " Natuurlijke en kunstmatige landbouwprodukten	76224
7 ^e " Nijverheidsprodukten (allerlei)	7500
8 ^e " Verschillende koopwaren (meststoffen en andere niet genoemde waren)	29256

Er werden 4575 kwijtingen afgeleverd voor geladen- en 1724 verloven voor ledige schepen.

De ontvangene vaartrechten voor het verlopen jaar bedroegen 48197,81 fr., cijfer hetwelk dit der laatste jaren voor den oorlog nabij komt.

Openbare vervoermiddelen.

Het verkeer per Staatsspoorweg is nog niet in voldoende mate kunnen hersteld worden bij gebrek aan rollend materieel en door andere omstandigheden, alle gevolgen van den oorlog.

Ons tramnet gaf in 1919, als zuiver overschot van al de lijnen, eene winst van 13557,48 fr., veel meer dan de laatste jaren voor den oorlog en wellicht tengevolge van het beperkt getal reizigers-treinen der Staatsspoorwegen.

Rechtbank.

Bij koninklijk besluit van 6 Februari 1920 werd de heer Gab. Dockx aangesteld als deurwaarder bij de Rechtbank van Turnhout.

Het ontslag als griffier van den heer Ch. Venmans werd aanvaard bij koninklijk besluit van 12 Februari 1920, terwijl de heer Alf. Flerackers in deze hoedanigheid benoemd werd bij besluit van zelfden datum.

De heeren Jos Mathé werden benoemd als pleitbezorger, Jan Van Laer en Louis Moreels als toegevoegde griffiers, allen, bij koninklijk besluit van 7 Mei 1920.

M. A. Raedts werd als plaatsvervangend rechter aangesteld en de heer Jos. Stevens, als boventallig bijgevoegd griffier wederzijds bij koninklijke besluiten van 9 Juni 1920 en 6 Juli 1920.

Rechtbank van Oorlogsschade.

Als Staatscommissaris werd van den beginne aangesteld, de heer Deripainel J. J. die hoofdstaatscommissaris werd benoemd met als staatscommissarissen MM. Van Hal André, advocaat te Turnhout en Van Schoubroeck A. advocaat te Herenthals.

De heer Van Roy Jos. van Gheel, werd als bijgevoegd griffier benoemd.

Overigens zijn er geen veranderingen in het personeel aan te stippen.

WERKRECHTERSRAAD VAN HET RECHTSGEBIED TURNHOUT

Dienstjaar 1919.

Kamer voor bedienden.

Geschillen tusschen ondernemingshoofden en bedienden :

Getal zaken ingeschreven tijdens het jaar :	4
Getal zaken naar den raad verzonden :	4
Getal afgedane zaken bij vonnis door den raad geveld	4

Kamer voor Werklieden.

Geschillen tusschen ondernemingshoofden en werklieden :

Verzoeningsbureel.

Getal ingeschreven zaken	15
Bijgelegd in Verzoening	5
Naar den Raad verzonden	10

Raad.

Getal afgedane zaken	8
In der minne geregeld door den Raad	2

Koophandel — Nijverheid.

BOUWNIJVERHEID — In de bouwnijverheid bleef het werk steeds zwak, deels uit oorzaak der duurte der materialen deels ook uit oorzaak der hooge loonen der werklieden. Deze waren gestegen van 1.25 tot 2.50 per uur.

Vele eigenaars zagen er tegen op om zelfs de noodige herstellingswerken te doen uitvoeren aan hunne eigendommen.

Vele onzer Turnhoutsche timmerlieden, metsers en metserdienders verlieten onze stad om elders, vooral in het noorden van Frankrijk, aan den heropbouw der verwoeste streken te gaan arbeiden, aangelokt door de overgrooten loonen verleend bij gebrek aan noodige werkkrachten.

METAALNIJVERHEID. — Gedurende het verlopen jaar is de toestand nog verbeterd niettegenstaande er slechts eene middelmatige bedrijvigheid heerschte. Alhoewel de gang der zaken nog immer verre achterstond met dezen van voor den oorlog, mochten wij er ons toch in verheugen het aantal werklieden in onze ijzerfabrieken merkelijk te zien aangroeien, waar hetzelfde op 't einde van dit dienstjaar geklommen was tot het dubbel van dit in October 1919.

HOUTNIJVERHEID. — Voor het bouwhout zijn de zaken doorgaans slap geweest in het afgelopen jaar.

De kuiperij van den heer Ch. Verwaest sinds het ontstaan van den oorlog stil gevallen is tot heden nog niet in werking kunnen gebracht worden.

In de zagerij & kistenmakerij van zelfden heer is er regelmatig gewerkt echter nog niet in verhouding van voor den oorlog.

LEDERNIJVERHEID. — Door de groote duurte der inlandsche huden was er in deze nijverheid weinig beweging.

De vegetale looïing, hier meest in gebruik is daar ook veel de oorzaak van. Dit stelsel van werking vraagt eene lange bereiding. De fabrikanten zouden hierdoor dus te groote verliezen hebben geleden daar intusschen de huden 100 % in prijs zijn gedaald.

In de chroomlooierij waar uitsluitend wilde huden verwerkt worden bezigde men onophoudend een groot getal werklieden.

BOEK- & PAPIERNIJVERHEID. — Voor de boeknijverheid was rond October 1919 het gebrek aan grondstoffen zoo goed als geëindigd en de werkzaamheden hadden hun vroegeren gang hernomen. Deze toestand zou voortduren tot de maand September 1920, wanneer de bestellingen stilaan afnamen.

In de papier- en kaartnijverheid was in October de toestand nog niet gansch normaal; sommige grondstoffen waren nog schaarsch. Dit beterde echter en deze twee belangrijke takken der Turnhoutsche nijverheid mochten zich verheugen in een ongemeenen bloei, die verschillende maanden zou voortduren. Einde Juni 1920 vertoonden zich de eerste kenteekens der crisis, die steeds verergerde en eene aanzienlijke werkeloosheid zou medebrengen, vooral in de papiernijverheid.

WEEFNIJVERHEID. — De toestand in de weefnijverheid bleef even bloeiënd tot in den loop der maand Juli wanneer de bestellingen van lieverlede afnamen.

KANTNIJVERHEID. — Deze zoo voorname tak onzer plaatselijke nijverheid, het bestaan van vele werkersgezinnen, was zeer bloeiënd in 1919 en nam steeds toe in de eerste maanden van 1920. De prijzen der kanten en de loonen onzer werksters stegen tot eene ongekende hoogte.

In 't algemeen werd er weinig gewerkt aan hetgeen men kunstwerk noemen mag, daar onze werksters in evenredigheid aan de gewone en minder moeilijke kanten dezelfde loonen konden halen. Deze laatste gingen van 4 tot 6 fr. daags, enkele gingen zelfs tot 7 fr.

Eventwel zou deze ongekende drukte tot eene overproduktie leiden en reeds in September 1920 kon men eene naderende crisis bespeuren. Hopen wij dat ze onze werkersgezinnen niet te zwaar teistere tijdens het aanstaande winterseizoen.

TABAK- EN SIGARENNIJVERHEID. — In de tabaknijverheid was de toestand zeer bloeiënd. Er werd hier dan ook onverpoosd gewerkt.

In de sigarennijverheid kan de toestand als voldoende beschouwd worden, alhoewel de fabrikanten met veel moeilijkheden te kampen hadden, veroorzaakt door den onvoordeeligen wisselkoers. Tijdens de maanden Juli en Augustus was er weinig werk, men kon het personeel maar met beperkten arbeidsduur in gang houden.

De afname verminderde misschien wel door de hooge prijzen die de sigaren bereikten en ook door dat de winkeliers hunne bestellingen verminderden in 't vooruitzicht der toepassing der wet op banderollen.

DIAMANTNIJVERHEID. — In deze nijverheid was de toestand normaal tot in 't begin van April 1920. Dan nam de vraag naar geslepen diamant af om weldra gansch op te houden. Er ontstond dan eene crisis in deze nijverheid zooals men in langen tijd geene meer had gekend. De ruwe diamant wordt steeds aangekocht en betaald in engelsche ponden; deze laatste verloren op korten tijd een derde hunner waarde; vandaar de grootste oorzaak dezer crisis.

VOEDINGSNIJVERHEID. — In onze suikerbakkerijen en chocoladefabrieken gingen de zaken zeer wel en zouden uitstekend zijn geweest ingeval de grondstoffen op tijd te bekomen geweest waren.

Maatschappelijke werken.

Pensioenkassen.

De wet van 20 Augustus 1920 heeft eene gansche omwenteling in de werking der pensioenkassen te weeg gebracht, omdat deze wet het kosteloos pensioen voorziet voor al de personen geboren voor 1 Januari 1859 en welke in nood verkeerden. Dit heeft voor gevolg dat het aantal nieuwe inschrijvingen in de pensioenkassen van personen van reeds gevorderden ouderdom heel gering is. De nieuwe inschrijving voor kinderen blijft heel aanmoedigend dank de medewerking van het onderwijzend personeel inzonderheid dit van de aangenomen gemengde school. (Centrum.)

Gezien de nieuwe stortingswijze, voorschreven door de Algemeene Spaar- en Lijfrentkas, is het onmogelijk met juistheid op te geven het aantal leden en de sommen door deze gestort.

Ziekenkassen.

In alle maatschappijen is er eene merkelijke vermeerdering van leden waar te nemen. Het nieuwe voorontwerp der sociale verzekeringen, huldigende het grondbegin der verplichtende verzekering, de vermeerdering der loonen van geneesheeren en de duurte der geneesmiddelen, hebben de onvoorzienne arbeiders aangezet zich in eene mutualiteit te laten inschrijven.

De staatstoelagen, voorzien bij ministerieelen omzendbrief van 20 Februari 1920, hebben de groote onkosten der ziekenkassen merkelijk verholpen.

Dit alles heeft de ziekenkassen genoopt hunne statuten te regelen volgens de huidige omstandigheden; vermeerdering van bijdragen en verhooging van vergoedingen.

De technische balans, welke dient opgemaakt te worden bij de nieuwe wetsbepalingen, zal vaststellen welke verhouding er zal

moeten aangenomen worden tusschen de bijdragen der leden en de uitgaven der maatschappij.

In het algemeen hebben de ziekten langer geduurd dan voor den oorlog; de tering heeft hare gevolgen in al de maatschappijen fel doen gevoelen.

Met ongeduld wachten de mutualiteiten op eene bepaalde wetsregeling.

FEESTEN.

12 October 1919.

Om 10 uur voornoen had op de bovenzaal van het stadhuis de uitreiking plaats van de eereteekens aan de familieleden onzer gesneuvelde helden, aan wie Z. M. het kruis met palm van Ridder der Orde van Leopold II en het oorlogskruis met palm had toegekend.

De heer Burgemeester hield de volgende treffende rede.

Achtbare Mevrouwen, Mijnheeren,

Ik heb de eer UEd. in naam van den Koning deze eereteekens te overhandigen en ik ben overtuigd, de vertolker te zijn der gevoelens van gansch onze bevolking, wanneer ik UEd. hartelijk geluk wensch met de eervolle onderscheiding die het Zijne Majesteit behaagd heeft te verlenen aan uwe dierbare gesneuvelden, voor hun moed en dapperheid op het slagveld.

Nooit geschiedde er alhier grootscher, indrukwekkender plechtigheid. Op dezelfde plaats waar vroeger de Deutsche Rechtbank de burgerhelden vonnisde, vieren wij heden de dapperen onder de dappersten, vereerd met het Kruis en Palm van de Orde van Leopold II met toekenning van het oorlogskruis met palm.

Op dit plechtig oogenblik rijst in mijn geest op het beeld uwer dappere zonen, uwer kloeke echtgenooten, die op den eersten alarmkreet als één man, als militiaan of vrijwilliger, zich schaarden rond de Nationale Driekleur en trouw zwoeren aan Leger en Vorst.

Helaas, het wreede oorlogskruis maaide hen weg.

Verre van hun geliefden stierven zij den heldendood; hun stervende blik gericht naar het dierbaar oord; hunne bleke lippen

de namen stamelend hunner dierbaren; hun bevende hand zegenend hun lievelingen; in hun hart, een gevoel: Makkers, wreekt ons! redt België! En zie het bloed waarmede zij hun vaderlandschen grond hebben gedrenkt, heeft heerlijke vruchten afgeworpen.

Hun ideaal is verwezenlijkt! Het Recht en de Vrijheid heeft gezegepraald!

Het eerlijke België heeft den meenedigen vijand verplet.

Een nieuw land verrijst uit het bloed onzer martelaren.

Tusschen hen tellen wij telgen van adellijken bloede zoowel als van den eenvoudigen werkmansstand.

Tusschen hen begroeten wij; de gebroeders Nuyens, twee kloeke zonen eener nederige brave familie; helden, waarvan 2 of meer broeders nevens hun zijde hebben gestreden zooals de gebroeders Embrechts, Verheyen, Tubbax, Kox, Somers, Thys, Van den Kerckhof, Verrees.

Treurende ouders, echtgenooten, treurt niet langer om het offer dat U gebracht heeft op het altaar des vaderlands!

Als frissche bloemen zijn zij afgerukt van hun stengel en vormen een eerekroon voor het vaderland.

Hun namen zullen gebeiteld worden in onvergankelijk brons of in gouden letteren gegrift in marmeren gedenkzuil!

Hunne beeltenissen zullen blijven prijken in St. Petruskerk!

Hunne lijst zal opgehangen worden in alle scholen.

Hunne namen blijven eeuwig voortleven in de dankbare harten van alle ware Belgen!

Van uit den Hooge, waar zij volgens het woord van den doorluchtigen Prelaat thans wonen, zullen zij België blijven beschermen en zegenen!

En nu ontvangt in 's Konings naam, het eereteken, het Kruis van Ridder van Leopold II en Oorlogskruis, beide met palm, als een nationaal geschenk van gansch het Belgisch Volk.

Opvolgend ontvingen de familiën der gesneuvelden de hun toegekende eeretekens, waarna deze roerende plechtigheid een einde nam.

Soldatenfeesten 12 October 1919.

Toen was het hoogtij in onze stad. Zooals een gelukkige moeder juicht bij het terugzien van hare zoolang verwachte telgen, zoo juichte en jubelde de stad Turnhout op dezen

heuglijken dag, bij het vieren van hare zonen, oud-strijders en overwinnaars van den wereldkamp 1914-1918, die na meer dan 4 jaar lijden en strijden, zegevierend en roemvol van hun gevaarlijken tocht in haar midden zijn wedergekeerd.

Een zelfde gedacht bezielt en begeestert thans onze inwoners; één zelfde gevoel klopt in ieders hart, een gevoelen van liefde en dankbaarheid voor onze helden, voor onze redders.

En zoo volkomen eensgezind en icervol alle familieleden wedijverden voor het welgelukken van het feest hunner lievelingen, zoo eendrachtig en ongestoord was de onafgebroken samenwerking onzer feestcommissie en onzer bevolking.

Deze laatste gaf dan ook ten volle gehoor aan volgenden oproep.

Geachte medeburgers,

"Op Zondag a. s. 12 dezer, zal Turnhout zijne oud-strijders van 1914-1918 plechtig vieren.

Nooit is er alhier een huldebetoog meer verdiend.

Ook zijn wij overtuigd dat gansch onze bevolking, hooger en lager, ouderen en jongeren zullen wedijveren om dit feest zoo veel luister mogelijk bij te zetten.

Eere aan wie eere toekomt.

Eere aan onze kloeke soldaten die gedurende meer dan vier jaar den goeden strijd hebben gestreden, den strijd voor Recht en Vrijheid.

Eere aan onze helden die gedurende zoo langen tijd, verre van hunne geliefden, in loopgraven, modderpoelen, op bevrozen velden of in 't brandig zand, bij dagen en nachten, bloot waren gesteld aan allerhande gevaren, ellende en ontberingen.

Eere aan al onze jongens, die deel hebben gemaakt van dat heldhaftig belgisch leger, dat door zijn leeuwenmoed en dapperheid, door zijn geest van toewijding en zelfopoffering den eerbied en bewondering afdwongen der Verbondenen, van gansch de wereld en ons de eindoverwinning schonk.

Zegevierend zijn ze wedergekeerd en met een gevoelen van fierheid, trots en dankbaarheid zeggen wij hun hartelijk welkom.

Daarom hoog de harten; 't is hoogtij op 12 October 1919.

Dat de nationale driekleur, het zinnebeeld onzer grootheid waarvoor zij als één man hebben gestreden, overal wappere,

van op den hoogen toren van St. Pieter tot op het lage dak van den nederigen werkman.

Dat de feestklok luide, de beiaard spele, de kanonnen brommen dat de schooljeugd en al de maatschappijen hun den eeregroet brengen, de toeschouwers hun geestdriftig toejuichen, en over gansch onze stad een zegekreet weergalme, de ontboezeming der algemeene gevoelens van genegenheid, waardeering en erkentelijkheid.

Geachte medeburgers, wij rekenen op U. Een ware belg, een dankbaar hart vergeet zijne weldoeners nooit.

Leve de Koning ! Leve België !

Heil, heil onzen dapperen ! „

Feestten wij vroeger reeds ter eere van onze bevrijding, ter eere van vorst en vaderland, deze dag was uitsluitend bestemd tot verheerlijking onzer eigene kinderen en zou dan ook de schoonste wezen die wij ooit beleefden.

Van af den vroegen morgen bengelde de feestklok en dreunden salvoschoten.

Overal wapperde de Belgische driekleur. Het nationaal bewustzijn had vuur gevat. Op ieders borst prijkte de vaderlandsche kokarde, op ieders gelaat straalde vreugde en geluk. De lieve zonne bracht licht en leven bij.

Bij groepen trokken onze strijders, vele in militaire kleedij gedost, versierd met eere teekens, blijgemoed en fier naar het Stationsplein alwaar de stoet werd gevormd, te hunner eere ingericht.

Volgorde van den stoet :

1. Gendarmerie te paard.
2. Vaandrig te paard.

Kenspreuk : *Heil Albert den Dappere.*

1. Kracht & Zwier. 1. Harmonie,
2. Turnkring.
2. Oud-Soldaten.
3. Oud-Militairen.
4. De Gedekoreerden.
5. Koninklijke Maatschappij " Edelen Handboog „
6. De Vlaamsche Zonen.
7. Onder Onis.

8. Verbond der Handelsreizigers.
9. Unitas.

Kenspreuk : *Heil Elisabeth, Moeder onzer Soldaten.*

1. Harmonie " Onafhankelijken „
2. St. Eligius.
3. Vriendenkring.
4. Rashondenvereening.
5. Hand in Hand : Recht door Zee.
6. De Biekorf.
7. Koninklijke Maatschappij " Echo de la Campine „
8. Echo Velo.
9. Concordia
10. Turnhout-Sport.
11. Marie-José.
12. Maatschappij der Oud-Politieke gevangenen.

Kenspreuk ; *Leve het Leger.*

1. Harmonie der Xaverianen.
2. Amicitia.
3. Armbus in den spiegel.
4. Weldadigheidskring Gevers.
5. Aannemersbond.
6. Timmermansgilde S' Joseph.
7. Schoenmakersgilde.
8. Reuzenkonijnenfokkerskring.
9. Hand in Hand.
10. Boerenbond.

Kenspreuk : *Hulde aan de helden van den Yzer.*

1. Harmonie van den Katholieke Volksbond.
2. Werkmansgilde.
3. Maatschappij " Het Geheim Burgerleger „
4. Maatschappij " Turnhoutsche Kring, Antwerpen „
5. Korps Vrijwillige Pompiers.
6. Koninklijke Maatschappij Orpheus.

Kenspreuk : *Vlāmen, Walen zijn slechts voornamen,
Belg is onze familienaam.*

1. Groep maagdekens.
2. Oud-Strijders van 1914-1918.
3. Gendarmen.

De optocht was prachtig. De kinderen vormden de haag en onder de blijde tonen der muziek en de toejuichingen van het publiek trok men naar de Groote Markt. De automobielen zoo bereidwillig door onze achtbare ingezetenen ter beschikking der verminkten gesteld, sloten den stoet. Onze helden schenen in een bloemenpark gezeten en als begraven onder frissche ruikers, die hen op den doortocht werden aangeboden.

Als al de maatschappijen zich gegroepeerd hadden rond de gevierde strijders van 1914-1918, sprak de heer Burgemeester van de puie van het Stadhuis, in volgender voege :

Soldaten,

Het is voor mij, als eerste magistraat der stad voorwaar een overgroot geluk, een buitengewone eer, in naam van gansch de bevolking mijne diepe genegenheid, mijne ware bewondering en mijne innige erkentelijkheid te betuigen aan deze groote rij dapperen, onze oud-strijders van 1914-1918, de eer, de roem, de trots van Turnhout! Het feest van heden is wel het heerlijkste feest dat onze harten kunnen wenschen.

Turnhout juicht en jubelt en, in glorie omhuld, viert vol fierheid, de blijde terugkomst van hare kloeke zonen.

Terwijl wij hier gebukt waren onder het hatelijk juk van den vijand gingen onze gedachten gedurig naar U die het Belgisch vaandel steeds fier en hoogverheven houdt. Naar U ging ons vertrouwen, onze hoop, onze liefde.

Gij waart de schitterende sterren in den donkeren nacht die ons omhulde!

En onze hoop hebt gij niet teleurgesteld. Door uwe standvastigheid, door uwen moed en door uw lijden, hebt gij den vijand tegengehouden en verdreven, het Vaderland verlost, de vrijheid heroverd.

Uwe heldendaden zullen aan de toekomstige geslachten worden onderwezen, nevens die der Grieken en der Romeinen. Nevens de

Thermopilen en Marathon zal men Luik, Haelen en den Yzer verheerlijken. Deze medaliën die ik U hier uitreik, zullen eene eeuwige herinnering blijven aan uwe onschatbare verdiensten.

Dank aan U mogen wij ons heden in volle vrijheid verheugen. Doch niet zonder achterdocht.

Door dezen oorlog, zonder voorgaande, waarnevens de vroegere oorlogen slechts kinderspelen waren, is de wereld geschokt tot in hare grondvesten. De volkeren die in een bedriegelijke gerustheid sluimeren zullen ineensstorten, al stonden zij gedurende den oorlog aan de zijde der overwinnaars. Die alleen zullen zich herstellen, zullen leven, bloeien en groeien, zij die steeds bezielde zijn met kracht en wil om te herleven; de volkeren die werken.

Daarom zeg ik aan U, het puik van ons volk, Gij die jeugd, kracht en moed bezit, Gij die het vaderland hebt gered, door uwe krijgsdeugden, redt het nog eens, in vreedestijd, door uwe burgerlijke deugden.

Het leven van een volk, zoowel als het leven van een mensch is een gedurige strijd. Laat ons steeds hand in hand werken en strijden voor de verheerlijking van ons dierbaar Vaderland en voor de welvaart en lotsverbetering van zijne bevolking.

Nogmaals, gevierde helden, roemvolle verminkten, hartelijk, eeuwig dank voor uw edel strijden en lijden, voor uwe glorierijke zegepraal.

Getrouw aan uw heerlijk verleden, zult gij blijven wat gij waart : Een ware Belg; een koene verdediger van Eer, Recht en Vrijheid; de steunpilaar van 's Lands vrede, geluk en welvaart!

Heil ons Vorstenhuis!

Lang leven onze Oud-Strijders 1914-1918!

Volgende rede werd daarna met vuur en gevoelen meesterlijk voorgedragen door de jonge juffrouw Augusta Jansen, leerlinge der gemeente meisjesschool alhier, had menig omstander diep ontroerd, en werd op daverende toejuichingen onthaald.

Geliefde Soldaten,

In naam van al de Turnhoutsche kinderen, weest gezegend en gedankt!

Driemaal in dezen langen, bangen oorlog hebben wij gevoeld hoe

zeer wij aan U gehecht waren, hoe innig wij U beminden, hoe zielslief wij U hadden, U vaders, broeders, bloedverwanten.

Toen Gij op 't geroep van onzen dapperen heldhaftigen Koning naar de wapensgriep en de barbaren te lijve gingt, geharnast in den wil tot winnen of sterven, toen Gij te Luik, te Namen, te Haelen, te Antwerpen, wekenlang een muur van ijzer richtte tegen den stormvloed der Duitsche legers, toen was 't een gevoel van heilige geestdrift dat ons bezielde en in onze jeugdige speelziekte, met papieren helmen en houten sabels, deden wij U na en riepen : Harop ! Harop ! Te wapen ! Te wapen !

Dan, als een eindeloos wee, drukten ons neer de heldenslag aan den Yzer, de gedachte aan onze vaders en broeders, die vielen daar in 't bloedig slijk, die sneuvelden voor het recht en de vrijheid, met den naam hunner duurbaren op de stervende lippen. En vier lange jaren, als eeuwen zoolang, drukte ons hier dat smartelijk wee in ons arm gemarteld België :

Een smartenzieg lag als een vloed over Belgenland :

Dan weerklonk als een bazuingschal de triomfkreet onzer jongens langs het Houthulstbosch, en hoog in de lucht over weiden en velden en torens en daken galmden in onze kinderooren dien victoriekreet ons tegen.

Uw stemmen, Vaders, wij herkennen ze : Uwe kreten, broeders, wij hoorden ze : 't Klonk overal, 't allen kant, luide triomf in Belgenland.

En trotsch was onze ziel, trots vervulde ons hart en liefde, liefde en dankbaarheid voor U allen, voor onzen Koning, voor onze soldaten :

God hebben wij gebeden opdat gij behouden mocht weerkeren. De Heer heeft ons gebed verhoord en onze onsterfelijke dooden juichen daarhoven met onze duurzame jongens van den Yzer.

Leve onze jongens ; Leve de Koning ; Leve het Vaderland !

Dan hield de heer Florent Verwaest, secretaris van den Turnhoutschen kring van Antwerpen, de volgende redevoering :

“ *Mijnheeren,*

Uit den schoot onzer bakermat is een oproep uitgegaan om van deze feestviering eene grootsche vaderlandsche plichtigheid te maken.

Wij, afgevaardigden van den “ Turnhoutschen Kring ” van Antwerpen, zijn verheugd ons daarbij te kunnen aansluiten.

Het huldebetoon dat hier zoo begeesterd uit ons Vlaamsche borsten stroomt, is het voorspel van het dreunend zegelied dat over onze Kempengouwen weerklinken zal.... Uit de hutten, uit de zalen der kasteelen, uit het kamers der werklieden, uit nederige dorpen en vergeten gehuchten zullen lofliederen opstijgen in geestdrift en gevoel van nationale fierheid.

Mij, is het vervullen van eenen plicht der dankbaarheid opgelegd, om, in naam der Turnhoutenaars van Antwerpen, dankbare hulde te komen brengen, aan Hen, die ons zoo dierbaar zijn.... Wij eeren onze soldaten, wij zullen ze beminnen, beminnen zooals het hart der ware vrienden beminnen kan. Wij zullen toonen dat het heldenbloed onzer soldaten heden nog, den eed onzer liefde bevestigen kan.

Geen volk in België heeft meer liefde tot zijne soldaten getoond, dan het Turnhoutsche volk. Die liefde, die getrouwheid zij ook in ons, omdat wij broeders zijn. En, nu dat wij de oude vrijheid hebben herwonnen, is ook in onze boezems een inniger gevoel van eigenwaarde opgekomen.

Het is een groote daad zijn vaderland van de verwoesting te redden ; de roem der wapens ligt in den moed en de dapperheid der soldaten besloten.

Op dien roem mogen onze soldaten aanspraak maken.

O ! ja, mijne broeders, in mijne zielsverrukking zie ik het.

Daar stondt gij allen met de onsterfelijke kroon der opoffering versierd.... Gij ziet het nog hoe het volk onze dappere helden onthaalde, hoe het gansche land samenstroomde en als zinneloos was van liefde en eerbied. Ik wil U nog met veel koelheid de weldaden herinneren van hen, die onzen dierbaren grond hebben verdedigd. Onze boezem welt op van zelfvoldoening als wij die tastelijke blijken zien hoe, in het vrije België, Vorst en Volk door Eendracht hunne liefde hebben getoond voor het Vaderland, en hoe zij, de bewondering en den eerbied van Europa en van de vreemde natiën hebben verdiend.

Het Belgisch Leger en Volk stond op, het streed, het kampte voor recht en vrijheid.... het zegepraalde ! Aan den hemel flikkert thans de ster onzer onafhankelijkheid, de ster onzer macht, onzes vredes, Leve onze Koning, Leve het Leger, roept de juichende menigte...

O! het is schoon, wonderbaar schoon en troostend, het schouwspel van een geheel volk dat zijne duizende stemmen tot eenen enkelen jubelkreet, tot een enkel danklied vereent.... Het is schoon en edel te zien hoe op onzen geboortegrond alle standen, alle gezindheden, eenparig juichen en hunne blijde tranen vermengen, wanneer wij onze soldaten om hunne weldaden te danken hebben.

Het is wel waar, dat al de Belgen slechts een enkel broederlijk huisgezin vormen. Allen, burgers, arbeiders, kunstenaars, geleerden, allen juichen dankbaar den Heer en roepen : O neen, ons Vaderland is niet zoo klein.

België's troon staat onwrikbaar als eene rots op de liefde des Volks gebouwd. — Volk van Turnhout, geheugt u de roemrijke daden uwer zonen. Zij telden hunne vijanden niet. Hun onverschrokken moed bevocht die vrijheid, welke de vreemde dwingelanden ons wilden ontrooven.

Soldaten ! Gij hebt het bloed zien stroomen, uwe krijgsbroeders zien sterven als een vrij en manhaftig volk, als nimmer getemde leeuwenzonen ! Gij hebt de gansche wereld getoond, wat het den vreemden kost op onzen leeuwenbodem den voet te durven te zetten. De liefde tot het Vaderland heeft uwe heldenzielen in ongekende onversaagdheid doen ontstellen en uwe armen door eene rechtvaardige wraakzucht verstaald, hebben de dwingelanden verslagen. — Gij hebt de vrijheid van ons Volk met uw bloed bezegeld !

Over Turnhout en omstreken klinkt een enkele machtige galm.... een galm der liefde voor onze soldaten. U is onze liefde toegewijd, onze minnende harten zullen allen die het Vaderland ten dienste stonden in hetzelfde zielsgevoel omvatten... Allen zullen wij eeren, beminnen.

Koning Albert I, omdat hij door zijne wijsheid het Vaderland roemrijk heeft gemaakt tusschen alle volkeren der aarde.

Ons volk, met zijne burgerlijke en kerkelijke overheden voor den standvastigen trouw.

Onze soldaten, voor hunnen heldenmoed en zielegrootheid.

Herklinke dus op dezeu dierbaren bodem, schalle door 't gansch Kempenland, de dankbare zegeroep der Turnhoutenaars van Antwerpen.

Leve onze Koning ! Leve het Leger !

Leve onze dappere Turnhoutsche soldaten !

Wij herhalen hier nogmaals onzen innigen dank, aan de leden dezer gewaardeerde maatschappij, die bij alle officiële feestvieringen alhier, door hunne aanwezigheid en hun talrijk opkomen getuigen hoezeer zij gehecht blijven aan hun geboortegrond.

Ten slotte bedankte kapitein Van Mierlo, in naam der oud-strijders, hartelijk de inrichters van dit schoone feest.

Een heerlijke gedenkenis, een brelok, vervaardigd in de kunsthuzen van de heeren Mauquoy, van Antwerpen, werd daarna als blijk van genegenheid en erkentelijkheid aan elken oud-strijder overhandigd.

Na deze plechtigheid werden de feestelingen stoetsgewijze, met muziek aan het hoofd, gebracht naar de feestzaal — werkplaatsen van de tram, — alwaar een monsterbanket, te hunner eere zou plaats hebben.

Wie zou het aandurven, voorwaar geen alledaagsche taak.

Prijsaanvragen werden gedaan ; het feestmaal werd aangenomen door den heer Adolf Maes, aan een gematigden prijs. De dienst was goed verzorgd. De keurige spijzen, werden netjes, vlug en warm opgediend en lieten zich wel smaken.

Alle dischgenooten waren het eens den aannemer Maes te prijzen voor het welgelukken van zijne moeielijke onderneming. Hij heeft getoond dat hij meester is in zijn vak en haalt dan ook waarlijk eer van zijn werk.

Na het gerecht stond de Heer Burgemeester recht en bracht een welgemeenden heildronk aan den Vorst en zijne trouwe soldaten, en in 't bijzonder aan onze Turnhoutsche jongens. De muziek speelde de Brabançonne, gansch de zaal stond recht en juichte toe.

De wijnen, geleverd door het huis Van Dooren-Versteylen, schenen fel in den smaak onzer helden te vallen, het ging er lustig toe, men zou zich wanen bij een wijnoogst, zoo keurig, gemakkelijk en bevoegd wisten onze vroolijke gasten met zwierigen tongval, in de taal onzer zuiderburen, de hoedanigheden op te sommen en te prijzen der klare pittige wijnen, die perelden in hun drinknap, en die dan ook door hen als beslagen kenners onophoudend werden geproefd. Wel dra was het eene onbeschrijflijke geestdrift, een bruisende geestelijke vreugde : de tongen gingen los, de hoofden waren verhit, er kwam te veel beweging onder deze woelige gasten, onder deze leutige jongens, die niet langer meer à l'ordonnance konden blijven. Ook was het on-

mogelijk aan den Heer Jos. Gils, die in eene sierlijke taal hulde bracht aan de inrichters van dit feest, zijne schoone rede ten gehoor te brengen van al de aanwezigen. Hij werd geestdriftig toegejuicht en door bravogeroep aanhoudend onderbroken.

Een puik orkest, onder de meesterlijke leiding van den heer Bigot, had welwillend en zonder aarzelen de taak op zich genomen, dit feest op te luisteren. Eveneens trad de zoo gunstig gekende kunstzanger, M. F. Haldermans, spontaan op om te dier gelegenheid onze oudstrijders op eenige vaderlandsche liederen te vergasten.

Aan deze wakkere schaar talentvolle kunstminnaars herhalen wij nogmaals onzen innigen dank.

Het feestmaal, aangevangen om 1 uur, eindigde om 3 uur.

De oude vriendschap, die gedurende meer dan 4 jaar had geheerscht, tusschen onze Turnhoutsche jongens, in lijden en gevaren, werd vandaag na den afloop van dit lustig feest, nog verjongd en versterkt.

Zijde aan zijde lagen zij op wacht in de loopgrachten, schouder aan schouder vormden zij een dam tegen den duitschen vloed, thans trokken zij arm aan arm, als gezworen kameraden, getrouwe wapenbroeders en echte boezemvrienden, zwierend en zwaaiend, dansend, zingend en springend, dezen huiswaarts, anderen ter groote Markt, alwaar te hunner eere, door den gunstig gekenden kring "Kracht en Zwier", een schoon turnfeest was ingericht, hetwelk, zooals naar gewoonte den meesten bijval inoogstte.

Van tijd tot tijd echter werden deze schoone oefeningen onderbroken door het ongepast optreden van oud-strijders, die met onvasten tred, met onzeker gebaar, buitenmate lenig en gezwind, de proef ook wilden wagen, deze niet onderstonden en zacht werden afgewezen. De politie wist hier met takt op te treden, overtuigd dat hun veel was vergeven, omdat zij veel beïnd hadden !!

Des avonds trok een heerlijke lichtstoet, gevormd door de muziekmaatschappijen onzer stad, door de straten der stad. Alle hadden gewedijverd tot welgelukken van dezen feestelijken optocht. Onafzienbaar was de rij der deelnemers. Ontelbaar de heerlijke transparanten en vaderlandsche opschriften. Bijzondere melding dient hier gemaakt te worden van den prachtigen wagen, opgetimmerd door de Koninklijke maatschappij "Orpheus", en verbeeldende de bevrijding van België. Dit schoon ontwerp werd meesterlijk weergegeven en

iedereen bewonderde het schilderachtig tafereel dat deze groep flinke orpheusleden vormde. De kiosk, het stadhuis, en het Marktpllein, waren waarlijk à giorno verlicht, door de kundige hand van den heer Henri Schram. De stroom werd geleverd door het huis Brepols.

Jammer dat de glans dezer helle elektrische verlichting, eenigzins verdoofd werd door een aanhoudende fijne regen.

Des avonds had er een volksbal plaats. Nooit werd dergelijk schouwspel alhier vertoond. De Groote Markt werd in een dansterrein herschapen. Dezelfde schaar muzikanten die het feestmaal hadden opgeluisterd traden wederom welwillend op en speelden onophoudend de schoonste aria's van hun dansrepertorium. Men proeste het uit van de pret. Oud en jong, arm en rijk, zingend en dol van vreugde, dansten in groepen of koppels in het rond, niettegenstaande den vallenden regen. Tot zelfs op de wandelzaal van het stadhuis zag men zestigers, met gekromde leden en stijve beenen, het hart verjongd en in geestdrift ontstoken, met hunne bejaarde en bezadigde wederhelft, een ouderwetsche flikker afleggen.

Te 10 uur was de dansorde van het zoo welgelukte volksbal afgelopen. Tot laat in den nacht, heerschte er overal in danszalen en koffiehuisen, de hartelijkste vreugde, de broederlijkste liefde.

Zoo sloot deze heuglijke dag.

Wij meenen hier te recht de belijdenis te mogen afleggen, dat nooit hartelijker feest, in onze muren zich voltrok. Ja algemeen was de geestdrift, eensgezind de samenwerking, eenstemmig de deelneming. Deze dag zal dan in de geschiedenis geboekt worden als een blijvende getuigenis der oprechte en vurige erkentelijkheid onzer inwoners jegens onze oud-strijders.

Wij brengen onze patriotieke bevolking, nogmaals hulde en dank.

Doch onze taak is niet afgelopen. De tijd noch de vergetelheid mogen vat hebben op den naam en de faam onzer helden. De glans hunner onsterfelijke glorie zal niet verdooven! Hun onvergankelijke roem zal onverminkt blijven voortleven! Een prachtige gedenksteen, in hardsteen en brons, zal te hunner eere worden opgericht ter Botermarkt, hunne namen zullen in gouden letteren worden gegrift, om door de eeuwen heen, aan onze bevolking, aan onze nazaten, aan alle vreemdelingen te blijven verkonden, hoe moedig onze Turnhoutsche zonen wisten te strijden en hoe heldhaftig zij wisten te sterven voor Vorst en Vaderland.

Weldra zal men overgaan tot de afbraak der Botermarkt. De door de Jury bekroonde kunstenaars, Floris De Cuyper en Emiel Van Averbeke, beiden van Antwerpen, leggen de laatste hand aan het meesterwerk, dat kortelings zal afgewerkt zijn en waarvan de inhuldiging weldra zal plaats hebben.

Getrouw aan zijn verleden, zal Turnhout blijven getuigen hoe het zijne helden weet te huldigen en te gedenken. Vol moed en vertrouwen zien wij dan deze grootsche feesten te gemoet, waarvan aanstaande jaar breedvoerig verslag zal worden gegeven.

BIJDRAGEN

TOT DE

Geschiedenis der Lakengilde VAN TURNHOUT

In de XIVe eeuw ontstond er leven in de nijverheid en den koophandel te Turnhout. De tijknatie en de drapperijen, de lakengilde, of gulde, gelijk men hier zegde, kwamen tot stand. Het kasteel werd herbouwd. Een kapittel van kanunniken vormde zich in de parochiale kerk van St. Pieter, de Priorij van Corsendonck rees op te midden heiden en bosschen, de Prinses Maria van Brabant verbleef ter stede, in een woord, er bloeide welvaart in de Vrijheid. De Vrouwe van Turnhout had in 1373 een lakengilde opgericht, waarvan zij de standregelen goedkeurde en aannam. (1) Hare opvolgers, vooral Joanna, hertogin van Brabant, in 1401, en keizer Karel de vijfde, in 1553, vernieuwden en versterkten meermaals deze inrichting met nieuwe karters en octrooien. Intusschentijd en later, naarmate er misbruiken in de gilde slopen, of de langdurigheid des tijds de regelen wel wat veranderd had, werden er bijpunten gestemd en verordenend, om het ambacht immer op de hoogte en bloeiend te houden.

Zeven schepenen of laten waakten, sinds het ontstaan, over den goeden gang, en trokken voor hunne rechtbank al degenen die de ordonnantiën overtraden.

Niets belangrijker is er dan het instudeeren van het inwendig en uitwendig bestaan dezer gilden en ambachten der middeleeuwen,

(1) J. E. JANSEN. *Turnhout in het verleden en het heden*. Turnhout, 1905; d. I. bl. 83.

machtige organisaties, die menige les aan onze huidige syndikaten kunnen opleveren, want niets nieuws onder de zon zijnde, is het syndikaat eene vernieuwing, op modern en leest geschoeid, van onze oude corporaties.

Bescherming der minderen, eerbied voor de rechten van den baas, stiptheid in het naleven der voorrechten van de gilde, zonder het geestesleven der ziel van levenden en dooden te verwaarloozen, waarvoor zij heilige patronen, den H. Nicolaas en den H. Franciscus, autaren in de kerk, en goddelijke diensten bezat, sloot de Lakengulde al deze krachten in haar midden, waardoor zij het welzijn van kleinen en grooten, van broeders en inwoners bevorderde.

Het archief van Turnhout bezit nog voldoende stukken om over het organisme dezer gulde, haar verval en haren bloei, de studieliefhebbers in te lichten. De oorspronkelijke standregelen " der gulden ordinantie „ van het begin der XVe eeuw, schoon op perkament geschreven, blijven er immer bewaard. Over het kemmen, spinnen, weven, verwen, over de volders en zegeheleers, wordt er breedvoerig gehandeld. Andere belangrijke stukken, van toen tot aan het opheffen der gilde in het laatst der XVIIIe eeuw, zijn er insgelijks voorhanden.

Wij laten heden eenige bijzondere akten volgen, waarvan de eerste uiterst gewichtig is, waarop de andere later bouwden, en die een klaar licht werpen over het bestaan en het leven, de wetten en de straffen dezer Gilde, in een tijdvak van twee eeuwen.

I

Charte ende ordonnantie van de Guldebroeders
van St. Nicolaes Gulde.

(1596-1655)

Alle de gene die dese letteren sullen sien oft hooren lesen, die Schouteth, schepenen en gesworen der stadt ende vryheyt Turnhout Saluyt. Doen te weten, dat de gecomiteerde van St. Nicolaes gulde binnen Turnhout voorschreven aen ons hadden met hunnen requeste overgegeven seecker out geschrift in parkement, daervan d'inscriptie begonst als volgt :

Charte ende ordonnantie voor de guldenbroeders van St. Nicolaes

gulde binnen dese poort ende vryheyt van Turnhout, soo ende gelyc als dese met consente, decreete, ende authorisatie van myne heeren die schouteth ende schepenen der voorschreven vryheyt, op St. Nikolaes dach in den jare van XVe sessentnegentich ware geraemt ende gestatueert geweest ende daer naer vernieuwt ende vermeerdert, alles in den vueghen als volght. Versoechende de voorschreven gecomiteerde mits voors. requeste van ons schouteth, schepenen ende gesworen, dat wij de pointen ende articulen in de voors. charte begrepen souden vermeerderen, verminderen ende veranderen, soo ende gelyc wy dat naer gelegentheit van saecke souden bevinden te behooren, tot welstant der pollicie deser stadt ende gerustheit vande gulde van St. Nicolaes : te meer omdat de voors. gecomiteerde van intentie waeren de selve by syne Conincklyke Majesteit in synen souvereynen Rade van Brabant te doen approberen ende confirmeren, welcken volgens ons regulerende hebben goetgevonden ende goedvinden mits desen, dat eenyeder ingeboren t sy poorter ofte poorteresse deser stadt en de vryheyt Turnhout, hem begerende te generen met cramerye, vetwarye ofte dyergelycke traffycque, deselve neringhe niet en sal mogen aenvangen, ten sy den is eerst ende vooral waerre geadmitteert ende ontvangen byde twee dienende, ende lest affgeganen voorighe Dekens, mitsgaders noch by ten minste vier oudermans der voors. gulde, waer toe alsulcke ingeboren poorter oft poorteresse voors. voor het doen ende exercitie van alsulcke neeringhe hem sal moeten presenteren aen de voors. Dekens ende oudermans, naer wiens admissie, alsulcken ingeboren poorter ende poorteresse voor incomgelt sal betalen XXXIX. en affgeboren man ende vrou sessendertigh rinsguldens, een derdendeel daarvan te betaelen tot behoef vande Tafele van den H. Geest alhier, ende resterende twee derdendeelen tot behoef vande voors. Gulden en een derdendeel daarvan geven geemployeert te worden tot ciraet van hunluyder authaer, onderhout der armen, oft soo die Dekens en oudermans dat anderssins willen bevinden te behoiren. In den verstande dat een affgeboren comende te trouwen met een ingeborene poorteresse denselven alsdan sal betalen voor incomgelt de somme van achtien guldens, alles te beheeren naer advenant als voorschreven staet, alles peciselyck te betalen, voor ende alear sy kunnen winckel ofte neeringhe sullen mogen openen ofte hanteren. Ende sal eenyeder boven het incomgelt noch gehouden wesen te betalen eenen

tamelycken drinckpenninck, naer discretie voor den knape deser gulde.

Item soo sal eenyeder persoon, in deser gulde getreden synde, gehouden wese binne te blyven, ende deselve niet mogen verlaten, ten ware om merckelycke redenen, als wanneer hy soude moeten voldoen alle hetgene hy aan Gulde voors. ten achteren ware, en daerenboven tot behoef van deselve alnoch betalen veerthien stuyvers, welke betalinghe soude moeten geschieden voor het ontslagen van dusdanigen Guldenbroeder.

Item en sal alsulcken persoon utte voors. Gulde, sonder menschelycke redene, gegaen synde, op de merckt ofte elders met syne krame niet mogen voorstaen, veele min openbaer winkel houden, noch oock naermaels in de Gulde meer ontfangen worden, ten ware ut sunderlinghe ende speciale reden die Dekens ende Oudermans daertoe mouveerende.

Item alle de guldebroeders sullen allen jare op St. Nicolaes dach gehouden wesen te compareren in de misse aen St. Nicolaes altaer te geschieden goets tijts voor het Evangelie ende gaen mede te offere, op pene van dry stuyvers, mits te voorens daervan verwitticht synde van den knape der voors Gulde, synde in desen geexcuseert diegene diewelcke alsdan buyten den stad ende vryheyte bevonden syn.

Item sullen oock deselve Guldebroeders gehouden wesen t'allen jaren op Turnout kermisse ende op H. Sacramentsdach te comen by de andere inde processie, naer behooren op pene van ses stuyvers, tenwaere de selve buyten dese stad ende vryheyte waeren, als voorschreven staet, oft in eenige andere hooftgulden, in welcken gevalle, sy daer onder mede ommegeen sullen en desen worden geexcuseert.

Item soo sullen de Guldebroeders gehouden wesen metter begraefnisse ofte uitvaerden van d'een oft d'ander der selver huysvrouwe ofte kinde, te gaen soo wanneer deselve daertoe vande vrienden der afflyvighe, door den knape, de wethe daechs te vooren sullen gehadt hebben, op de pene van vier stuyvers tot last van de gebrechele, ten waere bevonden wierde hy self dan geweest hadde buyten dese stad ende Vryheyte voors. waer voorens de voors-Gulde van alsulcken afflyvige t' sy man ofte vrou, sal proufftyeren twintich stuyvers oft sullen de vrienden van den afflyvige, de Guldebroeders in plaetse van dyen mogen vereeren ende onthalen met cost ende dranch naer discretie.

Item sal yeder Guldebroeder oock gehouden wesen voor keersgelt te betalen, alle jare vier stuyvers, te weten twee stuivers op St Nicolaes dach, ende d'andere twee op Turnhout kermisse.

Item soo sullen naer eisch van tyd ende middelen gemaect worden vier swerte tabbaerts om daarmede te becleeden de twee dienende ende twee gecosene Dekens op St Nicolaes dach ende processien.

Item sullen de dekens gehouden wesen alle jaren op St Nicolaes dach oft daechs daernaer onbegrepen te doen reeckeninghe bewys ende reliqua van hun luyder administratie, als wanneer twee nieuwe utte voors. Gulde sullen gecosen worden om voor dat jaer als gesworene, ende ten naeste jare in qualiter als Dekens te dienen, welcken last alsulcke manieren gecosen, sullen moeten aanveerden sonder tegenseggen op pene van ses rinsguldens.

Item oft tusschen de gemeyne Guldebroeders eenighe questie oft geschil ontstonde, raeckende hunne kramerye, vetwarye ofte dyergelycke dat souden die dekens ter tyd wesende, mogen opnemen, ende de gemeyne Guldebroeders naer hun goedduncken door den knaep doen vergaderen, om partyen daerover gehoort, den twist onder den anderen te neder te leggen, soo 't mogelyck ware, ende soo niet alsulcke twistige ende tweedrachtige persoon, als der liefde ende eendracht vijant, de Gulde te doen ruimen, doende den selven niettemin betalen syn uytgaengelt met alle tgene hy aen deselve Gulde soude ten achtere wesen, latende aen denselven open den weg van recht voor wethouderen deser stad ende vryheyte, om hem daarover tegens de voors. Gulde te beclagen ingevalle.

Item dengenen die van de gesworen knape behoorlycke wethe heeft ontfangen ende niet en compareert, soo verre hy binnen dese stad ende vryheyte is, sal yeder reyse verbeuren dry stuyvers.

Item sullen alle de penen by de Dekens van dat jaar moeten worden geint die daar aff t' kunnen afscheyden gehouden sullen wesen te doen behoorlycke reekeningh bewijs ende reliqua, naer ouder gewoonte.

Item ofte yemant van de voors Guldebroeders weygerich viele int betalen van syne tachterheyte, ofte de penen hierboven geruert, de wethe hen gedaen synde by den Guldenknaep, sullen de Deeckens t'haerder assistentie mogen nemen d'officiers, tsy den Schout, Vorsters ofte dienaers deser vryheyte, omme de quaetwillige te executeren op hunnen behoorlycken salaris te laste van den gebreeckelycken, ende

sullen de Dekens daerop moge doen doene reele ende parate executie, sonder voordere rechtsvoorderinghe daeromme te derve doene.

Item soo sal den gesworen knaep van de gulde genieten vier stuyvers voor de wethe die welcke hy aen de gemeyne Guldebroeders sal hebben gedaen van dengenen tot wiens versoecke hy die sal hebben gedaen. Ende ingevalle de vergaderinge de Gulde aengaet sullen hem de Dekens van die jare daer voor betalen met noch dry guldens daerenboven voor synen arbeid ende dienst t'alle jare.

Item dat niemant van buyten ofte afgesetene deser vryheyt; binnen dese vryheyd en sullen vermogen te coopen dragen in 't openbaer ofte private huysen eenigherley cramerye ofte winckelwaren, metter ellen, noch metten gewichte noch andersints op verbeurte van soo daenighe waren, ende de pene by placcaerten ende ordonnantien daer voormaels op gestatueert ende alnoch te statueren.

Item dat men dese ordonnantie tot welstand van de voors Gulde ende neeringhe met advyse van schouteth ende schepenen sal minderen ende meerderen.

Aldus geraemt ende gesloten in collegio dominorum, predictorum, dese XIIIe 9^{ber} 1655, sonder arg oft liste in teecken der waerhyt soo hebben wy schepenen dese letteren besegelt met onsen gemeynen schependomssegel dese XIII 9bre 1655.

STADSARCHIEF TURNHOUT. *Doos Ambachten. Kopij der XVIIe eeuw; 6 bl. folios. Papier. H. 0,325; B. 0,20.*

II.

Confirmatie der Additionele poincten tot de Caerte van de Laeckengulde binnen de stadt en de Vryheyt Turnhout.

(Brussel 5 Juni 1673.)

Gesien in Syne Majesteits Souvereynen Raede geordonneert in desen synen Lande ende Hertoghdomme van Brabant de requeste aldaer gepresenteert by de gemyne wullen laken bereyders ende vercoopers der stadt ende Vryheyt van Turnhout, Inhoudende hoe dat aldaer tsedert den jaere derthien hondert dryentseventigh over

de selve neringe ende handtwerckinge uyt ^{she} sociale gunste ende dispositie der hertogen ende hertoginnen van desen Lande van Brabant opgericht ende aengenomen was eenē gulde genaempt die lakengulde, uyt dewelcke gecosen worden seven schepenen of lathen ter wyens judicature ende caerthe in rechte betrocken warden die gelycke schuldenaers van Lakenen aldaer, gelyck sulckx tot op den dagh van heden wirdt geplogen ende geobserveert. Ende alsoo door die langhdurigheyt des tyts ende door die continuele oorloge verscheyde inbreuchen tegens d'institutie ende privilegien der selver gulde ende gemeyne supposten van dyen gecauseert waeren door verscheyde affgesetenen, geene poorters binnen de voorschreven stadt ende Vryheyt van Turnhout wesende tot daer toe, dat sy hun vervoorderden van daegelyckx aldaer inne te brengen ende te vercoopen hunne laekenē soo aende ingesetenen als andere naeburen, dewelcke gewoon syn binnen deselve plaetsen hunne nootsaekelyckheden te connen coopen, waer de neeringe van de suplianten bynaer teenemael quamp te vergaen; soo was dat sy om daer aen te stellen eenige remedie ende redressement geconcipteert ende int geschrifte gestelt hadden eenige additionele poincten, statuten ende ordonnantien hun ende die van de voorschreven gulde raeckende, tot meerdere beneficie ende welvaeren der selve, hebbende hun oock daer over geadresseert aen die Schouteth, Schepenen ende Gesworene der voorschreven stadt ende Vryheyt van Turnhout, dewelcke gedient waeren geweest by den decreete aldaer medegaende van den vyfden der maent decembris XVIe tweeenseventigh d'inhouden der selve artikelen t'approberen ende ratificeren, ingevolge die macht hun daer toe gegeven by eenige opene acten ende brieven over d'erectie ende bestueringe van de voorschreven lakengulde gemeeneert ter ordonnantie van de hertogen ende hertoginnen van desen Lande; maer alsoo aen de selve approbatie ende ratificatie meerder cracht te geven staet, soo wanneer daertoe concureerde d'authoriteyt van Syne Majesteit soo hadden de suplianten geraeden gevonden hun te keeren totten hove, oodtmoedelyck biddende, dat tselve gedient waere d'inhouden der voorschrevene geconcipteerde additionele poincten ende articulen insgelyckx te confirmeeren met ordonnantie aen alle degene van sich daer naer te reguleren, verleenende de suplianten daerover acte in forma. Op welcke requeste gehoort synde het officie fiscael, waere geordonneert aen suplianten

t'exiberen de wettige ordonnantien, die sy aengaende d'additionele pointen inde voorschrevene requeste vermelt mochten gehadt hebben, ende te doen blycken wat daer van voor desen tot nochtie was geobserveert geweest, ende dat sy over alles hun naerder souden hebben te verclaeren ende openen om etc. In voldoeninghe van welcke ordonnantie, hadden de supplianten overgegeven seker geschrift, waer by sy seyden t'exiberen drye distincte originele opene brieven van confirmatie ende octroy, d'eerste verleden by die Vrouwe Maria van Brabant in den jaere derthien hondert dryen-seventigh, die tweede by de Vrouwe Joanna hertoginne van Brabant, in den jaere veerthien hondert een, ende die derde by den keyser Carle hooghloffelycker memorie in den jaere vyfthien hondert dryentfyftigh. uyt welcke respectie opene brieven en octroyen bleke, hoe ende in wat vuegen die selve hertoginnen ende hertogen waeren gediend geweest binnen deselve stadt ende vryheyt op te richten ende te confirmeren die Gulde der supplianten, vermelt in de bovengeroerde requeste met verthydeinste ende exprimeringe van verscheyde statuten ende ordonnantien over deselve gulde, synde oock daer by gegeven aan die Schouteth ende Schepenen van Turnhout volle macht ende autoriteyt, om die selve statuten ende ordonnantien mitsgaeders de keuren ende breucken te vermeerderen oft te minderen, soo dickwyls hun tselve goet duncken soude ten meesten dienste ende oorbore, soo vande selve Gulde als van die gemeynde aldaer. Ende alsoo die supplianten door de veranderinge van tyde quaemen t'ondervinden dat verscheyde misbruycken ende inconvenienten daegelyckx quaemen voor te vallen, tot groot prejudicie van hunne neeringe ende traficque der lakenen, naementlyck door het feyt van vremde ende affgesetene personen, soo hadden sy opgesteld ende geconcipieert die pointen ende articulen aldaer gevoeght, daer van d'inhouden soo billich ende redelyck voor het oorboir ende pröffyt van die van de voorschreven gulde ende gemeynthe by die voorschrevene Schouteth, Schepenen ende gesworene waeren bevonden dat sy gediend waeren geweest deselve met volle kennisse van saecke t'approberen, ende te ratificeren in conformiteyt van die macht hun daertoe bij die gemelde hertoginnen ende hertogen vergunt. Ende alhoewel daertoe genoeghsaeme autoriteyt ende obligatie geintroduceert was, tot het involgen van dyen, evenwel hadden de verthoonders goet gevonden daer over oock te versoecken

d'interpositie van d'autoriteyt van desen hove, te meer geconsidereert dat tselve Hoff oock in dyer gelycke occurentien gewoon was in acht te nemen het advies van de regeerders van de plaetse, van welck advies consteerde by middel van den decrete der voorschreven ratificatie ende approbatie van schouteth, schepenen ende gesworene van de voorschreven stadt ende vryheyt van Turnhout; ende over sulckx verhoften de supplianten dat thoff daarmede volcommen appaisement souden nemen in ordine van hun versoek t'accorderen. Op welck geschrift insgelyckx gehoort synde het voorschreven officie fiscaal, ware gesien de requeste bij de supplianten gepresenteert aende schouteth, schepenen en de gesworen der stad ende vryheyt Turnhout, inhoudende, hoe dat ter respectie ende menichte, der Lakenenwevers doen ter tyd synde, over memorie van menschen met premissie ende octroy van den Souveryenen Raede van Brabant was geerigeert geworden binnen de voorschrevene vryheyt eene Gulde genöempt de Laeckengulde, bestaende in seven schepenen ofte Lathen voor dewelcke wirden betrocken te rechte die gelycke schuldenaers van laeckenen aldaer aen iemandt debet synde, gelyck op den dach van heden noch was geschiedende, twas nu soo datter verscheide afgesetene en geen poorters aldaer synde hun vervoorderden te gaen, soo in stielte als in publieckelyck, met hunne laeckenen ende de selve presenteerden aen d'innegesetene aldaer te vercoopen, tot prejuditie van de voorschreven supplianten, jae soo verre dat de voorschreven supplianten bynaer niet jae weynigh meer aan eenige innegesetene vercochten, gelyck aen hun wel was bekend, synde oock notoir datter ingesetene bevonden worden doende nochtans andere traficque soo brouwen als andersinds ende van vremde persoonen commende uytte provincie van Hollandt ende andere coopten verscheydene laeckenen ende de selve met de stücke ende elle waeren uytmetende ende vercoopende, ende want de supplianten waeren innegesetenen, mededraegende hun contingent in alle soo ordinariisse als extraordinariisse lasten, ende de selve lasten ten dienste van den coninck ende gemeynthe geerne waeren betaelende ende contribueerende, om dewelck te blyven doen ende, opdat de coopmanschap niet en soude worden verdrückt ende eenieder in syne neeringe ende coopmanschap blyven mochte, soo hadden de supplianten goet gevonden ten meesten prouffyte der selver gemeynthe ende welstaat der negotie te concipieeren de pointen aldaer medegaende oodtmoedelyck bid-

dende dat de voorschreve schouteth, schepenen ende gesworen van Turnhout souden willen ingevolghede de macht by die Souvereynen Princen van desen hertoghdomme van Brabant hun vergunt de voorschreve poincten ende articulen t'approberen ende ratificeren in forma, waer op gevolght was appointement den vyfden decembris seshien hondert tweeentseventigh waer by de voorschreve schouteth, schepenen ende gesworen approbeerden ende ratificeerden voor soo veele in hun was de voormelde poincten ende articulen by de supplianten geconcepeert luydende als volght :

Inden eersten dat dengenen die zal willen commen in den ambachte van de Lakenvercoopers deser stadt ende vryheyt Turnhout gebonden sal syn hem laeten bij die Dekens van den selven ambachte op te tekenen ende een dezelve van prouffyte van het ambacht te betaelen voor incomgelt drye guldens.

Ende den selven alsoo trachende te exerceren het laecken bereyden sal gehouden wezen hem te begeven by eenen vryen meester in den selven ambachte synde ende by den selven gehouden sal wesen te wercken op den winckel vanden voorschreven meester oft Baes aler nochtans tot synen tselve ambacht te connen exerceren voor eenen tyt ende termyn van twee continuele jaeren.

Voor welcken arbeyt van het eerste jaer den knecht van synen meester ofte baes niet en sal vermogen te pretenderen dan alleenlyck van t'tweede jaer de hellicht van het daghgelt dat by andere knechten wort genoten.

Ende ingevalle t'einde der voorschreve jaeren eenighe by faute van den knecht gecommiteert waeren van den vollen termyn der voorschreve jaeren niet gewerckt te hebben sal dusdanigen persoon ende knecht deselve daegen moeten suppleren ende naerwercken ende dat aler in den ambachte geadmitteert te sullen connen worden.

Waer over de Baes ofte meester van dengene die op synen winckel soude gewerckt hebben gehouden sal syn hem selven t'expurgeren onder behoorlycken eedt in forma als datten genen die pretendeert meester te worden ende in den ambachte geadmitteert te worden op synen voornoemden winckel als leercnecht wel getrouwe-lyck ende behoorlyck heeft gewerckt ende voldaan den tyt ende termyn van de voorschreve jaeren.

Welcken volgende sal gehouden syn den selven te doen syn^e proeve ten overstaen van die Dekens ende oudermans by den

ambachte daer toe te committeren aen welcke. Dekens ofte gecommiteerde sal gegeven moeten worden negen guldens voor hun verleth ende overstaen over deselve proeve.

Welcke proeve zal bestaen in 't sletteren van negen ellen wit laecken in den tyt vier uren te scheiren.

Ende de sonen van vry meesters alhier den voornoemden tyt ende termyn van jaeren voldaan hebben by eenen meester oft Baes op de maniere als voorschreven is sal gehouden syn naer syne proeve behoorlyck gedaen hebbende te geven insgelyckx negen guldens.

Ende ingevalle iemants sone synde van egeenen vryen meester ende nochtans trachtende te willen commen in de voorschreven ambachte sal gehouden syn te doen als voorschreven is ende betaelen voor de proeve als voorseyt is.

Item de zonen van vry meesters ingeteekent synde by het leven van haere vaeders ende de somme voor incomgelt betaelt hebbende sullen vermogen te negotieren met laeckenen alhier.

Maer willende deselve het laeckenen bereyden ende negotieren sullen gehouden syn te doen de proeve op de maniere als voorschreven is.

Ende de affgesetenen niet geboortige sullen gehouden syn (: naer alles alhier by eenen vryen meester oft Baes voldaan te hebben :) ende dienvolgende willende hun geinieren met laeckene bereyden te geven eene somme van hondert guldens, te bekeeren daarvan tot prouffyt van den H. Geest deser Vryheyt ende de reste tot behoeff van den authaer van denselven ambachte.

Ende oft gebeurde dat iemant gevonden wurde van buyten binnen deser vryheyt commende ende alhier denselven tyt ende termyn voorschreve aen denselven ambachte niet voldaan en hadde ende hem niettegenstaende vervoorderen met laeckenen (: buyten de vry merckt dagen :) te gaen in verscheyde huysen ende deselve laeckenen met die elle uyt te vercoopen ende te sneyden tot groot prejuditie van de laeckenen vercoopers alhier sal denselven mogen gecallengeert worden met verbeurte van deselve laeckenen.

Sulckx ook dat den cooper van dusdanige laeckenen sal verbeuren eene somme van vyffentwintigh guldens, een deel tot behoeff van den authaer, t'tweeden voor den officier ende t'derde voor den aenbrenger.

Item oft gebeurde dat alhier een dochter van een vryen meester

resolveerden met eenen affgesetenen tot houwelycken staedt ende den selven affgesetene trachtende om te commen in den voornoemden ambachte ende alsoo te exerceren de negotie der laeckenen sal gehouden syn te geven aen denselven ambachte eene somme van tachtigh guldens, te bekeeren vyftigh guldens aen den H. Geest ende de reste derselve somme te employeren voor den authaer.

Item oft waere dat iemant tsy mans oft vrouws persoon synde nochtans ingesetenen ende poorters deser voorschreve Vryheyte ende willende hanteren de coöpmanschap der laeckenen sonder de proeve als voorschreven is te doen, sal gehouden syn te vereeren aen denselven ambachte t'sestigh guldens, dertigh guldens der selve somme bekeeren voor den voorschreven H. Geest ende de reste t'employeren tot den authaer.

Ende iemandt commende van buyten egeenen Poorter oft Ingese-tene synde t'sy mans oft vrouwspersoon ende commende binnen dese voorschrevene vryheyte worden poorter en alsoo trachten te doen de coöpmanschap der laeckenen sal gehouden syn aeler eenige laecken te coop voor uyt mogen leggen ofte stellen te geven aen den ambachte eene somme van twee hondert guldens waer van aen den H. Geest ende huysarmen deser vryheyte sal betaelt worden ieder de somme van t'sestig guldens ende de reste aen den voorschreven authaer.

Item oft gebeurde dat enen vryen meester quam te sterfen soo sal de weduwe oft den langstlevende blyven ongetrouwt tselve ambacht oft negotie doen ende mogen hanteren.

Gelyck oock de kinderen naer de doot hunders ouders sullen vermogen deselve negotie ende ambacht t'exerceren ende doen gedurende den tyd dat de selve sullen blyven sitten in vollen huyshouden ende alsoo tot prouffyt vanden gemeynen boedel.

In den verstaende nochtans wat persoon het soude mogen wesen t'selve ambacht der laeckenen bereyden niet en sal vermogen exerceren ende doen noch oock de coöpmanschap van laeckenen tensy denselven aen de voorschrevene articulen in alles promptelyck sal hebben voldaan.

Welcke requesten ende pointen hier boven vermeld wel ende in 't lange in den voorschreven raede ende geexamineert geweest synde ende daerop alvooren gehoort hebbende het officie fiscaal, t'Hoff mits redenen daerinne vermeld heeft de voorschrevene pointen ende articulen geaggreert ende geconfirmeert by desen ordonnerende alle

degene die dit eenighsints aengaen sal mogen, hun daer naer te reguleeren, de supplianten daerover verleenende dese tegenwoordige acte by provisie ende tot dat anders by den hove sal worden geordonneert. Aldus gedaen tot Brussele vyffden Juny seshien hondert dryentseventigh.

Was gearapheert Fiel^e; onderteeckend E. Nauts en gesegelt met syne majesteits segele.

Concordantiam cum originali attestor.

E. G. Reyms, notarius publicus.

STADSARCHIEF TURNHOUT. *Doos Ambachten. Kopij der XVIIIe e. (1743). 14 bl. folios, Papier. H. 0,32; B. 0,19.*

III.

Bijgevoegde artikelen aan de kaart van 5 Juni 1673.

(1697.)

Na eene akte voor den notaris M. Slaets, den 5^{en} 8^{ber} 1697, opgesteld te hebben, komen de laten der Lakengulde overeen, om in het overhandigen hunner requeste aan den Raad van Brabant, zich te doen vervangen door den procureur de Hulder, te Brussel.

Aan den Coninck in synen Raede geordonneert in Brabant.

Verthoonen met alle eerbiedinghe de gemeyne wolle laecken beyders ende vercoopers binnen die stadte ende vryheyte van Turnhout hoe dat het Hoff is gedient geweest aen hun t'accorderen op den 5 Juny 1673 secker reglement gearapheert Fier^e ende onderteeckent J. Nauts tot bestieringhe van het selven ambacht ende alsoo daeruyt alnoch comen voortte vallen eenighe difficulteyten de welcke by sommige speculeerende geesten worden voorgeworpen om het selve reglement (tot verdruckinge van het voornoemde ambacht) illusoir te maecken, soo hebben sy suplianten tot elucidatie van eenighe articulen van hetselven reglement alsoock om te voorkomen de listen ende bedrogh die daertegens worden gepracticeert ende d'innegesetenen voor de vremdelinghe te beneficieren geconcipieert ende opgesteld de alhier gevoeghde articulen tot voorstant vande

selve commercie ende tot meerder policie, dewelcke sy alnoch gerne souden ten dyen eynden voeghen tot den selven reglemente. Redenen dat sy haer keeren tot desen hove.

Seer ootmoedelyck biddende gedient te wesen bij forme van acte augmentatoir de voors-articulen te willen voegen totten voors Reglement, 't welcke doende etc.

De Hulder.

Additionele poincten ende articulen geresolveert ende geconcipieert by degelycke saecke Dekenen ende gesworens der laeckenhulde binnen de stadt ende vreyheyt van Turnhout noodich tot welstant der selve gulde.

Inden eersten dat dat alle baeyen, ratinen, friesaerden carseyen ende alle andere diergelycke soorten hoe die souden mogen worden genoempt, gefriseert, gegrouwt, gewolt ofte geschoren wordende sullen de drapperye ende dese gulde onderworpen wesen ende gehouden worden voor laecken.

Dat alle meesters doende het laecken bereyden sullen gehouden wesen d'ingeborene ofte vaste ingesetene knechten (: mits capabel ende bequaem synde ten jugemente van de laten deser gulde :) voor alle affgesetene knechten int werck van laecken bereyden sullen moeten admitteren ende daer inne wesen geprefereert, oock soo verre dat de affgesetene knechten int werck synde, ende de vaste ingesetene ende ingeborne hun tot het voors. werck offerende sonder de minste contradictie uyt het werck te moeten scheyden.

Item en sulcke oock geene meesters uyt het voors. ambacht synde, ofte synde geatmiteert int selve, om het laecken vercoopen te mogen exerceren, niet eficiant mogen wesen in compagnie t'sy dat die in den selven ambachte syn ontfangen oft nyet, om alsoo t'samen den voors. ambachte te doen op pene van verbeurte der laecken ende 80 guldens amende voor ieder reyse ende contraventie te keeren d'een derden deel ten behoeve van den H. Geest, tweeden voor den autaar ende ambachte ende het derden voor den heere ende voor die tweede reyse op de pene van honderd guldens te bekeeren als vooren ende verbeurte van negotie ende exercitie van het ambacht.

Ende sullen alle degene daer op eenighe suspicie van frauden ende contraventie vande bovenstaende articulen is vallende gehouden

wesen sonder oppositie des wegens desen ambachte versocht synde, hun te expurgeren onder solemnelen eede, dat sy directelyk noch indirectelyk en hebben gecontravenieerd het voors. gestatueerde.

Dat soo wie den voors eedt, alsoo versocht synde, weygerden te doen sal gehouden worden voor overwonnen, ende dese ordonantie te hebben gecontravenieerd ende vervolgens te wesen vervallen in de amenden ende penen hiervoorens uytgedrukt.

Dat soo wanneer iemands sone gedaen hebbende de proeve ofte anderssints in desz ambachte geatmitteert synde, ende willende het voors ambacht ofte laecken vercooper exerceren sal het selve gehouden wesen te doen op syn eygen pereyckel ende fortune van winst ende verlies sonder dat d'ouders t'saemen ende intbesonder ofte iemandt anders daer inne paert ofte deel profeyt ofte baete mach hebben directelyk ofte indirectelyk tot welcken eynde den voors sone syne ouders ende andere persoonen daer op de suspicie van bedrogh is vallende altyd ende soo dicwils t'selve versocht wordt, sullen gehouden wesen hun ouder eedt te expurgeren hetgene voorschreven is niet te hebben gecontravenieert, ende sal daerenboven den gemelden sone noch gehouden wesen te moeten aenwysen het capitael dat hy voor syn eygen profeyt is hebben ende daermede hy de voors negotie van desen ambachte is dryvende alles in cas van weygeringhe van voors eedt oft geconvinceert synde t'gene voorschreven is te hebben gecontravenieert van te wesen vervallen in de amende hiervoorens vermeldt ende de verbeurte van het voors ambacht ende negotie der laeckenen.

Blyvende nyet te min in hunnen vollen vigeur ende observantien alle voorgaende privilegien octroyen ende articulen van desen voors ambachte gegeven ende verleent voor sooveele de selve dese nyet en syn contravenierende.

STADSARCHIEF TURNHOUT. *Doos Ambachten. Oorspronkelijke verscheidene stukken. Papier. H. 0.32; B. 0.205.*

IV.

Acte van Augmentatie en Octrooi derzelfden.

(11 november 1679.)

Op vertoogh gedaen in syne majesteits Raede geordonneert in desen synen lande ende hertoghdomme van Brabant by requeste aldaer gepresenteert by en van wegens die gemeyne wulle laeckenberegders ende vercoopers binnen de stadt ende vryheydt van Turnhout inhoudende dat het Hoff was gedient geworden hun t'accorderen ende t'hunder instancie te doen emaneren een reglement in dato quinta junii des jaers XVI^c dryentseventigh gearapheert Fier^{te}: ende onderteeckent J. Nauts. Ende gemerckt naermaels was bevonden datter alnoch verscheyde inconvenienten quaemen voor te vallen opt stuck van de bereydinghen ende vercoopinghen der laeckenen, niettegenstaende den selven reglement om dieswille datter by sommige articulen geene penen en waeren gevoeght, ende dat oock degene daer eenige gestatueert waeren al te leeghe ende te cleyne wirden geinjungeert, ende werckelyck over den inhoudt van den negensten artikel alwaer wel soude behoeve gestatueert te worden eene pene van vyftigh guldens voor iedere contraventie t'appliceren als by het voors reglement over d'oudere gereguleerde pene was geordonneert. Item over het gestatueerde vervat by den dertiensten alwaer boven de verbeurte van die laeckens noodtsaeckelyck diende gestelt te worden oock eene pene van vyftigh guldens. Item over den inhoudt van den vierthiensten artikel alwaer de pene van vyffentwintigh guldens dient geaugmenteert te worden tot vyftigh guldens. Item over de dispositie begrepen in den seventhiensten artikel alwaer geene pene van contraventie in was gestatueert, ende oversulcx was het noodigh dat daer over tegens iedere contraventie wierde gestelt eene pene van vyftigh guldens ten behoeve als anderssints by het voors reglement was geordonneert. Daerboven was oock aldaer gecommiteert te voegen t'verboth dat geene cleermaeckers, tyckwevers ende andere ingesetenen, niet wesende geadmitteert in den ambachte en souden vermogen eenige laeckenen te

coope te leggen oft te vercoopen, directelyck oft indirectelyck op verbeurte van hunne laeckenen, ende op pene van vyftigh guldens te bekeeren ut ante. Ende want de verthoonders geirne alle schaedlycke inconvenienten souden doen weiren tot voorstandt van de commercie, ende van de goede policie soo was't dat sy over t'gene voorschreven is hun andermael waeren keerende tot desen Hove oitmoedelyck biddende gedient te wesen by forme van acte augmentoir te voeghen ende t'augmenteren de voors penen op de voorgediteerde respective artikelen ende tot dien te suppleren t'voors verboth op de voors pene van de verbeurte van de laeckenen ende van vyftigh guldens. t'Hoff t'gene voorschreven is aengemerckt ende alvorens hierop gehoort hebbende d'officie fiscael van Brabant genegen wesende ter bede en supplicatie der voors supplianten heeft by forme van acte van augmentatie van den voors reglemente gevoeght, gestatueert ende geordonneert, voeght, statueert ende ordonneert by desen het navolgende.

Eerst augmenterende den negensten artikel van de voors-reglemente verclaert daer by te voeghen eene pene van vyftigh guldens voor iedere contraventie t'appliceren als by den voors reglemente over de andere gereguleerde penen is geordonneert.

Ende aengaende den derthiensten artikel verclaert daerby te voeghen boven de verbeurte van de laeckens, eene pene van vyftigh guldens.

Item over den inhoudt van den veertiensten artikel verclaert de pene van vyffentwintigh guldens aldaer geroert t'augmenteren op vyftigh guldens.

Raekende de dispositie begrepen in den seventhiensten artikel verclaert dat dengenen die daer aen bevonden zal worden gecontravenieert te hebben vervallen sal wesen in eene pene van vyftigh guldens ten behoeve ende anderssints, als by de voors reglemente is geordonneert.

Verbiedende daerenboven oock dat geene cleermaeckers, tyckwevers, endere andere ingesetenen niet wesende geadmitteert in den ambachte en sullen vermogen eenige laeckenen te coope te legghen oft te vercoopen directelyck oft indirectelyck op de verbeurte van hunne laeckenen, ende vervallen te wesen in eene pene van vyftigh guldens te bekeeren alvorens verleenende daerover aen de supplianten dese augmentatie van acte, ordonnerende eenen iegelycken des

raeckende hem daer naer te reguleeren. Actum binnen Brussel den elfden Novembris seshien hondert ende negenentseventigh. Fiert^{te}.

LOYENS.

Cachet
Z. K. M.

Gepubliceert ter puyen aff in overstaen van de heeren schouteth en de schepenen ten aenhooren van veele omstaenders dese voors acte van augmentatie met de articulen van acte van octroy daertoe relatieff. Desen 19^{en} Novembris 1679. PROOST, secretaris,

Dese gepubliceert ter puyen aff den 2^{en} Octobris 1695. G. SUBÉE.

Dese iterativelyck gepubliceert ter puyen aff den 10 Meert 1697. G. SUBÉE

STADSARCHIEF TURNHOUT. *Doos-Ambachten Oorspronkelijk. 2 blz. folios. Perkament. H. 0,335; B. 0,235.*

V.

**Goedkeuring en opsomming
van twaalf additionele artikelen der Lakengulde.**

(22 October 1744.)

Alsoo in den Souvereynen Raede van haere Majesteyt Maria Theresia, coninginne van Hongariën, van Bohemen etc. geordonneert in desen haeren Lande ende hertoghdomme van Brabant requeste waere gepresenteert wegens die Dekens en de voordere supposten der Laeckengulde binnen de stadt ende Vryheyd Turnhout innehoudende hoe dat die schouteth en de schepenen der voorschreve stadt gedient waeren geweest tot conservatie ende welstandt van hunne gulde hun te verleenen de aldaer nevensgaende acte, behelssende eene approbatie ende ratificatie van twelf additionele poincten van de caerte der supplianten aldaer originelyck gevoeght sub n° 1° dan alsoo hunne voorighe caerte aldaer by copye gevoeght als n° 2° by den voors-Raede in alle haere poincten ende artikelen geaggreërt

ende geconfirmeert was geweest in dato 5 Juni 1673 soo hadden de supplianten by hunne resolutie aldaer gevoeght sub n° 3° over dese additionele poincten oock goet gevonden te versoecken de aggreatie ende confirmatie van den voormelden Raede, redenen sy hun keerden tot den selven ootmoedelyck biddende ten eynde desselfs gelieftewaere om redenen in de voors acte van schepenen vervat, ende waer toe om corthelyts wille met respect wirde gerefereert de voors additionele poincten te aggreëren ende approberen ende van de voors caerte deel te laeten maecken hun daer van verleenende acte in forma, T'HOFF hetgene voors aengemerckt, ende daerop gehadt hebbende t'advies van 't officie fiscael van Brabant geneghen wesende ter ootmoediger bede der supplianten, heeft de twelf additionele poincten hier voorens geroert, waer van den teneur hier naer volghet, geaggreërt ende geapprobeert, aggreërt ende approbeert deselve by desen als deelmaeckende van de caerte van hunne gulde insgelyckx hier vooreen vermeldt, verleent hun daer over dese teghenwoordighe acte, ordonnerende eenyeder desraeckende sigh daer naer te reguleren. Aldus gedaen binnen de stadt Brussel onder het cachet secreet van haere majesteyt desen 22 October 1744: Schor^{te}.

Cachet H. K. M.

TOMBELLE.

Hier naer volghen de voors poincten ende artikelen.

I.

In den eersten dat t'alle jaeren daeghs naer Sinte Franciscus dagh wesende den patroon deser gulde den deken der voors gulde sal schuldigh ende gehouden wesen voor die schepenen offte laethen deser gulde te doen behoorelycke rekeninghe ende bewys.

II.

Dat denselven Deken naer het sluyten van deselve rekeninghe sal schuldigh ende gehouden wesen hetgene voor dese gulde sal bevonden worden overigh te wesen, aenstonts te betaelen ende over te tellen aen den aencomenden Deken.

III.

Ende by aldien by sloth van rekeninghe comt te blycken datter meer mali dan boni soude wesen ende dat oversulcx den selven tot

laste van dese gulde iet soude goet comen, dat desen debet oock aenstondts sal gerepartiseert ende verdeelt worden onder de supposten deser gulde nu synde ende naermaels comende, weder deselve neiringh ofte coopmansschap in laeckenen syn doende, weder niet waerinne ieder alsoo syne quote promptelyck sal moeten betaelen aen den Deken syne rekeninghe gedaen hebbende.

IV.

Ende alsoo men bevint groote inconvenienten dienende tot de aldergrootste prejuditie van de gulde dat de gene van buyten innecomende met laeckens ofte lappen de selve hier en daer gaen vercoopen ofte te coop presenteren soo en sal niemant wie hy zy vermoghen te coop draeghen ofte presenteren in eenighe huysen binnen dese stadt, ende jurisdictie van dien, eenighe laeckens ofte lappen van dien, hoe groot ofte cleyn die moghen wesen, selfs niet in de huysen vande supporten deser gulde, maer sal deselve moeten vercoopen in syn logement, ende dat alleenelyck aende supposten deser gulde publicque neiringhe doende in laeckens, ende nergens elders, opde verbeurte van de selve laeckens ende daerenboven noch eene amende van vyfftig guldens.

V.

Tot welcken eynde dusdaenighen persoon willende eenighe laeckens vercoopen sal gehouden wesen door den cnaepe deser gulde de wethe te doen aende supposten deser gulde neiringhe doende, in laeckens waer voor sy aen den selven sal betaelen voor syne wethe eenen permissien schellinck ende aen dese gulde dry permissie schellinghen.

VI.

Item dat iederen suppost weder hy neiringhe doet ofte niet, sal schuldigh ende gehouden wesen t'alle jaeren op St. Franciscus dagh te compareren inde solemnele misse in St. Peeterskercke ende dat goet tyds voor het beginnen van het H. Evangelie, ende aldaer ten offeren gaen, offerende tenminsten eenen blanniser op pene van een pont wasch ten behoeve van den authaer bovens ende behalvens hunnen offer penninck, die sy alnoch sullen schuldigh syn te betaelen.

VII.

Gelyck de selve oock sullen moeten compareren daeghs daer naer in de zielmisse die geschiedt voor de affgestorvene confreers, op pene van een pondt wasch als voor.

VIII.

Ende terwylent by desen conjuncture van tyde ende het weynigh getal der supposten, dese gulde haer soodaenigh is vindende belast dat de selve ten achteren is salvo justo dry hondert vyftigh guldens, soo sal tot uytvindinghe ende affquttinghe van desen voors last iederen suppost deser gulde ofte hy neyringh is doende, ofte niet, s'jaers boven syn contingent in het sloth der rekeninghe als voor, nogh voor haer costen moeten betaelen twee guldens twee stuyvers, emmers tottertydt dese gulde sal wesen ontlast.

IX.

Dat degene synde onder den gulde neyringh doende ofte andere daerinne aengenomen ende geteekent, daeruyt willende scheidende ende verclaeren hun met de negotie van Laeckens niet te willen geneiren, om alsoo hun te houden buyten de contributie vande jaerelycxe lasten deser gulde, waer van sy te voorens de privilegien ende perogativen genoten ofte conden genieten, int toecomende in plaetse van te gestaen met twee guldens gelyck men betaelt voor de doodtschult van degene die comen te sterven, denselven voor syn uytgaengelt sal moeten betalen vyffendertigh guldens, blyvende de doodtschult voor degene die in dese gulde sal comen te blyven tot synen sterffdaeghe op den ouden voet tot twee guldens.

X.

Item soo wie der confreersvrouwen comt afflyvigh te worden sal betaelt worden voor doodtschult twee guldens op den voet van oudts geploghen, ende voor ieder kint eenen gulden.

XI.

Item dat den sesthienden der caerte van den vyffden Junii sesthien hondert dryen seventigh alleenelyck moet verstaen worden van inborelinghen, gelyck oock den seventhienden artikel van affborelin-

ghen, soo dat de affborelinghen sullen gehouden syn te betaelen de twee hondert guldens aldaer vermeld, alwaert schoon soo dat sy veele jaeren binnen de stadt ende vryheid poirters ende ingesetenen waeren geweest.

XII.

Dat oock allen'gene in de selve caerte gestatueert wordt ten opsichte van affgesetene sal moeten verstaen worden van affborelinghen als in den voorigen artikel.

TOMBELLE.

Gepubliceert ter puyen af desen 8^{en} bris 1744.

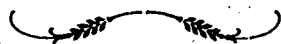
H. Vloers S^{ris}.

Hergepubliceert ter puyen aff desen 3^e anni 1751.

I. S. Robert cler. juris.

STADSARCHIEF TURNHOUT. *Doos Ambachten. Oorspronkelijk. 4 blz. folios. Perkament. H. 0,354; B. 0,24.*

Kanunnik J. E. JANSEN O. P.
Stadsarchivaris.

INHOUDSTAFEL

	bladz.
Titel I. Staat der bevolking	5
„ II. Gemeentebestuur	10
„ III. Gemeente-inkomsten	13
„ IV. Liefdadige gestichten	21
„ V. Eeredienst	25
„ VI. Openbaar onderwijs	27
„ VII. Schoone kunsten, wetenschappen en letteren	33
„ VIII. Gezondheidsdienst	35
„ IX. Justicie, openbare veiligheid, gevangenis	37
„ X. Militie	39
„ XI. Openbare belastingen	40
„ XII. Openbare werken	43
„ XIII. Landbouw	46
„ XIV. Nijverheid	49
„ Feesten	55
Geschiedkundige bijdragen uit de archieven van Turnhout	69

